

Krystyna Królikowska-Waś
Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie

**OPRACOWANIE WYNIKÓW BADAŃ
ANKIETOWYCH DOTYCZĄCYCH RELACJI:
UCZEŃ – SZKOŁA
UCZEŃ – KLASA
UCZEŃ - NAUCZYCIEL**

Wstęp

Szkoła – miejsce pracy nauczycieli i uczniów – przez wiele lat była poddawana systematycznej, nie zawsze w dobrym kierunku idącej, „obróbce”

Ze zrozumiałych względów (lawinowy, związany z postępem wiedzy, przyrost ważnych, koniecznych do przyswojenia, informacji) czas edukacji wydłużono do dwunastu lat.

Było to posunięcie logiczne i nie budzące sprzeciwu. Jednak już wyodrębnienie gimnazjów, wyrwanie dzieci, znajdujących się u progu trudnego procesu dojrzewania, z ich szkolnego, dobrze znanego środowiska, oddzielenie od klasowych kolegów i przyjaciół, wywołuje wiele kontrowersji.

Uczniom przybył kolejny, czwarty już próg, który muszą przekroczyć w czasie trwania swojej szkolnej kariery.

- pierwszy – rozpoczęcie nauki szkolnej
- drugi – koniec nauczania początkowego, przejście do klasy czwartej z wielością przedmiotów i nauczycieli.
- trzeci – przejście do gimnazjum
- czwarty – rozpoczęcie nauki w szkole pogimnazjalnej

Tymczasem, jak wiadomo, wszystko to co nowe budzi nieufność, obawę czy i jak dam sobie radę w tej sytuacji. Może stać się tak, iż u niektórych uczniów te obawy przekształcą się w nerwicę szkolną lub znajdą ujście w zachowaniach agresywnych.

Modne i lansowane od lat hasło „Szkoła przyjazna dzieciom” w praktyce sprawdza się, jest realizowane, bardzo rzadko. Zachwiana bowiem została równowaga wzajemnych relacji pomiędzy nauczycielem a uczniem. Teraz jest tak, że uczniowi wolno bardzo wiele, a nauczycielowi nie. Nauczyciel nie może, boi się objąć i przytulić zasmuconego ucznia w obawie, żeby nie być posądzonym o...molestowanie seksualne. Paradoksalna jest sytuacja kiedy wuefista, właśnie z tego powodu, nie pomoże dziecku prawidłowo wykonać określonego ćwiczenia gimnastycznego, ponieważ musiałby je dotknąć. Nauczyciel nie może wystawić niesforemego, przeszkadzającego w lekcjach, ucznia za drzwi, ponieważ ten może opuścić szkołę i wpaść pod samochód. Przykłady można by mnożyć, słyszy się o takich sprawach, czyta o tym w prasie.

A jak w tej sytuacji czują się uczniowie? Wbrew pozorom wcale nie czują się dobrze. Zarówno dziecku, jak i dorosłemu potrzebny jest wokół niego ład, porządek, symetria w otaczającym je świecie. Tymczasem ta symetria została mocno zaburzona; jednej stronie – uczniowi – wolno bardzo wiele, drugiej – nauczycielom – prawie nic.

To, co się teraz dzieje można, obrazowo, przyrównać do łakomczuchów, którzy zwiedzają fabrykę słodyczy i mogą się nimi opychać do woli. Bardzo szybko nastąpi przesyty, a po nim – na długo – niechęć do słodyczy.

Myślę, że zarówno uczniowie, jak i ich rodzice, o nauczycielach nie wspominając, mają tej wolności serdecznie dość.

Marzy nam się szkoła uporządkowana, taka, w której strukturze wszystko ma swoje, określone, miejsce, w tym uczeń – swoją klasę, rozumianą nie tylko jako zespół rówieśników, oznaczony symbolem Iva, Vb, czy Vic, ale klasę w sensie fizycznym, zagospodarowaną przestrzeń, z własną w niej ławką i gazetką klasową, w której produkują się klasowi rysownicy, felietoniści i wierszokleci.

Marzy się szkoła, w której dokładnie wiadomo co komu wolno jakie konsekwencje grożą – obu stronom – za określone przewinienia, a jakie nagrody za osiągnięcia.

Niestety, w obecnej rzeczywistości, marzenia te będą bardzo trudne do zrealizowania. Trudne ale, mam nadzieję, nie niemożliwe.

Zacząć trzeba od przeanalizowania aktualnej sytuacji, zbadania jak jest teraz.

W tym celu przeprowadzono, we wszystkich publicznych szkołach Żyrardowa, zarówno podstawowych, jak i gimnazjach, specjalnie opracowaną, zaakceptowaną przez dyrektorów wszystkich szkół, ankietę. Objęto nią łącznie 1615 uczniów.

Analiza zebranego materiału pozwoliła, w przybliżeniu, ocenić postawy uczniów wobec szkoły, klasy oraz wzajemne relacje uczeń – nauczyciel.

Wyniki analizy są przedmiotem niniejszego opracowania.

Krystyna Królikowska-Waś

CZEŚĆ I – KLASY I – III SZKÓŁ PODSTAWOWYCH nr 3, 4, 6, 7

W przypadku klas początkowych badaniami objęto łącznie 561 dzieci, w tym:

W klasach I – 195 dzieci – 90 chłopców, 105 dziewczynek

W klasach II – 190 dzieci – 95 chłopców, 95 dziewczynek

W klasach III- 176 dzieci – 87 chłopców, 89 dziewczynek

Ankieta, przeznaczona dla dzieci w tym wieku, składała się z czterech pytań. Odpowiedzi na pytania 1 i 4 wyznaczały znak postawy dziecko szkoła.

Tabela 1 zawiera wyniki ankiet dotyczące tego zagadnienia.

Tabela 1

Stosunek uczniów klas I –III SP do szkoły

1. Czy lubisz chodzić do szkoły	klasy					
	I - 195		II - 190		III - 176	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
TAK	155	79,5	139	73,2	107	60,8
NIE	9	4,6	10	5,2	6	3,4
RÓŻNIE	31	15,9	41	21,6	63	35,8
4 Wolę być w domu	83	42,6	92	48,4	96	54,5
w szkole	112	57,4	98	51,6	80	45,5

←-----→ t (0,5)

←-----→ t (0,01)

Z rezultatów przedstawionych w tabeli 1 wynika, iż z wiekiem maleje liczba dzieci, które lubią chodzić do szkoły, przy czym pomiędzy wskaźnikami procentowymi wystąpiły różnice statystycznie istotne.

Wzrasta też liczba uczniów, którzy nie potrafią precyzyjnie określić swojego stosunku do szkoły i wybierają odpowiedź „ucieczkową” RÓŻNIE TO BYWA. W tym przypadku także wystąpiły różnice statystycznie istotne.

Pozytywnym jest fakt, iż we wszystkich klasach, na szczeblu nauczania początkowego, istnieje widoczna przewaga liczby dzieci, które lubią chodzić do szkoły nad tymi, które szkoły nie lubią lub wahają się przy określeniu swojego do niej stosunku.

Analiza odpowiedzi na pytanie 4 wykazała, iż z wiekiem wzrasta liczba dzieci, które wolą dom niż szkołę. Pomędzy wskaźnikami procentowymi dla klas I i III wystąpiła różnica statystycznie istotna.

Odpowiedzi na pytanie drugie – czy lubisz swoich kolegów i koleżanki w klasie – określały relacje pomiędzy dzieckiem a klasą.

Zestawienie wyników znajduje się w tabeli nr 2.

Tabela 2

Stosunek uczniów klas I – III SP do własnej klasy szkolnej

2. Czy lubisz swoich kolegów	klasy					
	I - 195		II - 190		III - 176	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
TAK	167	85,6	170	89,5	146	82,9
NIE	2	1,0	0	0	2	1,2
TRUDNO OKREŚLIĆ	26	13,4	20	10,5	28	15,9

Wyniki przedstawione w tabeli 2 świadczą o tym, iż zdecydowana większość dzieci czuje się dobrze w swojej klasie. Nie wystąpiły różnice statystycznie istotne, uwarunkowane wiekiem osoby badanej.

Kolejnym, analizowanym pytaniem ankiety było pytanie 3, w którym dzieci określały „wiodącą” cechę swojej pani, wybierając jedna z czterech podanych w pytaniu.

Wyniki zawiera tabela 3

Tabela 3

Główna cecha wychowawczyń w klasach I – III SP

3 Moja pani jest:	klasy					
	I-195		II - 190		III - 176	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
uśmiech.	169	86,7	165	86,8	144	81,8
poważna	17	8,7	21	11,1	28	15,9
smutna	5	2,6	1	0,5	0	0
zła	4	2,0	3	1,6	4	2,3

Wyniki badań przedstawione w tabeli 3 świadczą o tym, iż we wszystkich badanych klasach ponad 80 % uczniów określa swoją panią jako, przede wszystkim, osobą uśmiechniętą. Na drugim miejscu – ze znacznie niższymi wskaźnikami – plasuje się powaga. Tylko nieliczni uczniowie oceniają swoją panią jako smutna (w klasach trzecich nikt nie użył takiego określenia) i jako zła.

Przedstawione wyniki są zgodne z rezultatami wskazującymi na fakt, iż zdecydowana większość uczniów lubi swoją klasę, na co niewątpliwie ma wpływ osoba wychowawczyni, która nad klasą sprawuje opiekę.

Podsumowując tą część analizy wyników, dotyczącą klas I – III – można stwierdzić optymistycznie, iż zdecydowana większość ankietowanych uczniów:

- lubi chodzić do szkoły
- lubi swoją klasę oraz swoją panią, która jest przede wszystkim uśmiechnięta – co znaczy przyjazna uczniom.

Niestety obserwujemy także tendencje spadkowe. Porównanie określonych wskaźników procentowych wskazuje na fakt, iż z wiekiem coraz mniej dzieci lubi chodzić do szkoły.

CZĘŚĆ II – KLASY IV – VI SZKÓŁ PODSTAWOWYCH nr 3, 4, 6 i 7

W klasach IV –VI badaniami objęto łącznie 542 dzieci w tym:
 w klasach IV – 183 uczniów – 106 chłopców, 77 – dziewcząt,
 w klasach V - 177 uczniów - 82 chłopców , 95 – dziewcząt,
 w klasach VI – 182 uczniów – 78 chłopców, 94 – dziewcząt.

Zanim przystąpię do przedstawienia wyników dotyczących, bezpośrednio, relacji uczeń – szkoła, uczeń – klasa oraz wzajemnych uczeń – nauczyciel, scharakteryzuję badane grupy wiekowe, wykorzystując informacje zawarte w ankietach.

Tabela 4

Charakterystyka badanych grup wiekowych – środowisko rodzinne

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
20 z kim mieszkasz?						
rodzice	59	32,2	35	19,7	55	30,2
rodzice + rodzeństwo	91	49,7	89	50,9	94	51,6
rodzice + rodzeństwo dziadkowie	11	6,1	12	6,8	14	7,7
matka + rodzeństwo	3	1,6	6	3,4	5	2,8
inne	19	10,4	35	19,7	14	7,7
21 Kto pracuje?						
oboje	137	74,9	133	75,1	128	70,3
ojciec	23	12,6	29	16,4	33	18,1
matka	16	8,7	14	7,9	17	9,3
nikt	7	3,8	1	0,6	4	2,2
23. Lubię rodzinę						
Tak	173	94,5	166	93,8	160	87,9
Nie	2	1,1	0	0	2	1,1
Różnie	8	4,4	11	6,2	20	11,0

Analiza wyników przedstawionych w tabeli 4 wskazuje na fakt, iż pod względem środowiska rodzinnego, badane grupy są do siebie podobne. Rozkład wyników, ich kolejność w analizowanych pytaniach (20,21,23) jest taki sam. I tak, w przypadku pytania 20 – z kim mieszkasz – porządek wyników, w kolejności malejącej, przedstawia się następująco:

1. z rodzicami i rodzeństwem
2. z rodzicami
3. z rodzicami, rodzeństwem i dziadkami
4. z matką i rodzeństwem.

Analiza odpowiedzi na pytanie 24 – czy Twoi rodzice pracują – wykazała, iż zdecydowana większość uczniów (ponad 70%) mieszka w rodzinach, gdzie pracują i ojciec i matka, mniej – w rodzinach gdzie pracuje tylko ojciec, jeszcze mniej – w rodzinach z pracującą – wyłącznie – matką, a bardzo niewiele – w rodzinach bezrobotnych.

Na pytanie 23 – czy lubisz swoją rodzinę? – zdecydowana większość uczniów odpowiedziała, że tak. Czwooro dzieci (dwoje z klas IV i dwoje z VI) odpowiedziało, że nie lubi i aż dwadzieścioro z klas VI, że różnie to bywa.

Ostatni wynik jest zrozumiały, ponieważ uczniowie klas szóstych są już w wieku, kiedy człowiek zaczyna się buntować przeciwko nakazom i zakazom narzucanym przez rodziców. Wyraźnie widać, że ta „buntownicza” tendencja wzrasta, stopniowo, wraz z wiekiem, od IV klas (4,4%) do klas VI (11,0%), jednakże w dalszym ciągu nie są to wielkości niepokojące.

W kolejnej, piątej tabeli, przedstawiam charakterystykę badanej grupy ze względu na samoocenę uczniów w zakresie wyników w nauce i zachowania.

Z danych zawartych w tabeli 5 (tabela znajduje się na następnej stronie) wynika, iż najbardziej zadowoleni ze swoich wyników w nauce są uczniowie klas VI (51,4%), a najmniej zadowoleni z siebie są uczniowie klas V (32,8%).

Samoocena w zakresie osiągnięć szkolnych kształtuje się podobnie, niezależnie od wieku ucznia.

Najwięcej uczniów określa siebie jako dobrych, na drugim miejscu znajdują się uczniowie bardzo dobrzy, na trzecim – średni, a na czwartym – pod względem liczby – te dzieci, które uważają siebie za uczniów wzorowych. Za nimi, na ostatnim, piątym miejscu znajdują się uczniowie źli. Tak rozkładają się wyniki we wszystkich, badanych, grupach wiekowych.

Samoocena w zakresie zachowania jest znacznie wyższa. Tu rozkład wyników jest taki sam w klasach piątych i szóstych, w których określenie „wzorowy” zajmuje pierwsze miejsce, a nieco inny w klasach czwartych, w których dzieci, częściej niż określenie wzorowy używają, w stosunku do siebie, określenia „dobry”. Na trzecim, pod względem częstości występowania, miejscu, we wszystkich grupach wiekowych, znajduje się określenie „przeciętny”, a na czwartym, ostatnim, określenie „jestem rozrabiaką”

Tabela 5

Charakterystyka badanych grup wiekowych – samoocena uczniów ze względu na ich wyniki w nauce i zachowaniu

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
7. Zadowol z wynikow	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
TAK	94	51,4	58	32,8	78	42,9
NIE	18	9,8	35	19,8	27	14,8
RÓŻNIE	71	38,8	84	47,4	77	42,3
8. Jaki uczeń?						
wzorowy	10	5,5	18	10,2	21	11,5
b. dobry	52	28,4	53	29,9	48	26,4
dobry	81	44,2	66	37,3	59	32,4
średni	38	20,8	33	18,7	38	20,9
zły	2	1,1	7	3,9	16	8,8
9. Jak zachowanie?						
wzorowe	71	38,8	77	43,5	93	51,1
dobrze	90	49,2	71	40,1	63	34,6
przeciętne	15	8,2	18	10,2	22	12,1
rozrabiaka	7	3,8	11	6,2	4	2,2

Wyniki zawarte w tabeli 5 zostały omówione na poprzedniej stronie.

Generalnie, na podstawie danych zawartych w tabelach 4 i 5 można stwierdzić, iż grupy uczestniczące w badaniach są równoważne. Niewielkie zakłócenia występują w przypadku zrównoważenia grup pod względem liczby chłopców i dziewcząt. W ostatecznym rezultacie nie powinno to mieć wpływu na wyniki badań, a wszędzie tam, gdzie podejrzewałam istnienie takiego wpływu, oddzielnie rozpatrywałam wyniki otrzymane przez grupy dziewczynek i chłopców (pytania 12 i 13).

RELACJE UCZEŃ – SZKOŁA

Przedstawię teraz zasadnicze wyniki badań, analizę ukierunkowaną na sprawdzenie jakie relacje łączą uczniów ze szkołą.

Informacje dotyczące relacji uczeń – szkoła, zawarte są w odpowiedziach na pytanie 1 - czy lubisz chodzić do szkoły, 2 – czy chciałbyś zmienić szkołę, 3 – czy po wakacjach chętnie wracasz do szkoły.

Dane uzyskane na podstawie tych pytań zawarte są w tabeli nr 6.

Tabela 6

Postawa uczniów klas IV – VI SP wobec szkoły

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
1. Lubisz chodzić do szkoły						
TAK	78	42,6 ↑	35	19,7	68	↑ 37,4
NIE	16	↑ 8,7 ↓	25	14,2 ↑	15	↓ 8,2 ↑
RÓŻNIE	89	↓ 48,7 ←	117	↓ 66,1 ←	99	→ 54,4 ↓
10 Zmienić szkołę						
TAK	31	↑ 16,9	36	↑ 20,3	31	↑ 17,0
NIE	152	↓ 83,1	141	↓ 79,7	151	↓ 83,0
19. Szkoła po wakac.						
TAK	71	↑ 38,8	62	↑ 35,0	83	↑ 45,6
NIE	112	↓ 61,2	115	↓ 65,0	99	↓ 54,4

Wyniki przedstawione w tabeli 6 wskazują na fakt, najwięcej uczniów, niezależnie od wieku, wybiera odpowiedź „różnie to bywa”, a najmniej uczniów deklaruje zdecydowaną niechęć do szkoły. Różnice pomiędzy wskaźnikami procentowymi są statystycznie istotne (0,01). Chęć chodzenia do szkoły wyraża najwięcej uczniów klas IV (42,6%), a najmniej uczniów klas V, w których to klasach także najwięcej dzieci wybiera odpowiedź „nie”

Stosunek do konkretnej, własnej szkoły, zawiera odpowiedź na pytanie 10 o chęć zmiany szkoły. Z odpowiedzi na to pytanie wynika, że zdecydowana większość uczniów nie chciałaby chodzić do innej szkoły. Świadczą o tym wskaźniki procentowe, których wielkość zawiera się pomiędzy 79,7% a 83,1%.

Rozkład odpowiedzi na pytanie 19 – „czy po wakacjach chętnie wracasz do szkoły” Wskazuje na fakt, iż we wszystkich, badanych grupach wiekowych jest znaczna, statystycznie istotna przewaga odpowiedzi „nie” nad odpowiedziami „tak”. Świadczy to, bez wątpienia o tym, iż większość uczniów nie lubi powrotu do szkoły po wakacjach.

Kolejnym zagadnieniem jest zbadanie motywów, jakimi kierowali się uczniowie, którzy na pytanie o to, czy lubią chodzić do szkoły odpowiedzieli, że tak. W pytaniu drugim wymienione były różne powody takiego „lubienia”, z których dziecko mogło podkreślić kilka, a nawet dopisać swoje własne, nie wymienione w ankiecie przyczyny tego stanu rzeczy. Zakreślenie, w pytaniu 1, odpowiedzi „różnie to bywa” nie wykluczało wyboru motywów chodzenia do szkoły, wymienionych w pytaniu 2. Niestety sporo uczniów, wybierających taką odpowiedź, czuło się zwolnionych z wypełniania 2 i 3 punktu ankiety. Tylko część uczniów rozumiała, iż w stwierdzeniu „różnie to bywa” zawierają się dwie odpowiedzi – trochę „tak” i trochę „nie”.

Tabela 7 zawiera wyniki odpowiedzi na pytanie 2, na podstawie których będzie można wnioskować o tym, jakie są przyczyny, dla których uczniowie lubią chodzić do szkoły.

Tabela 7

Motywy, dla których uczeń lubi chodzić do szkoły

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
2. lubię chodzić bo:	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Dobrzy koledzy	93	50,8	89	50,3	121	66,5
Uczę się ciekawych rz.	72	39,3	49	27,7	81	44,5
Lubię nauczycieli	69	37,7	39	22,0	50	27,5
Wolę szkołę niż dom	11	6,0	10	5,6	12	6,6
inne	13	7,1	16	9,0	11	6,0

Wyniki przedstawione w tabeli 7 świadczą o tym, iż głównymi motywami, z powodu których uczniowie lubią chodzić do szkoły są motywy społeczne (mam w szkole dobrych kolegów, lubię swoich nauczycieli), a na drugim miejscu znajdują się motywy poznawcze (uczę się tam ciekawych rzeczy).

Te spostrzeżenia są dodatkowo potwierdzone w swobodnych wypowiedziach uczniów, podających w podpunkcie „e” inne, niż wymienione w ankiecie, powody chodzenia do szkoły.

Analiza tych wypowiedzi wykazała, iż:

W klasach IV na 13 wypowiedzi:

2 dotyczyły motywów społecznych (np. szkoła jest dla mnie tym samym co dom)

3 – motywów „zabawowych” (można się dobrze bawić)

8 – motywów poznawczych (zdobywam doświadczenie, chcę się uczyć i więcej wiedzieć)

W klasach V było 16 swobodnych wypowiedzi:

3 – dotyczyły motywów społecznych (wszystko robię z koleżankami, uczę się, bawię)

5 – poznawczych (gdybym siedziała w domu to bym nie była wykształcona)

8 – „zabawowych” (jest fajnie, miło spędzam czas)

W klasach VI na 11 swobodnych wypowiedzi:

5 dotyczyło motywów społecznych (mogę pogadać z innymi, poznaję chłopaków)

2 – wyrażały motywy poznawcze – (nie nudzę się na lekcjach, lubię się uczyć.

4 – motywy zabawowe (mogę się powyglupiać, jest fajnie)

Odpowiedzi na pytanie 3 ankiety, „jeśli nie lubię chodzić do szkoły to” dlatego „że” pozwoliły poznać motywy unikania szkoły, czyli które warunkują negatywną postawę do tej instytucji.

Jak już wspominałam, dzieci, które wybrały „ucieczkowy” wariant odpowiedzi czuły się zwolnione z dokonywania wyborów także w pytaniu nr 3.

Widać to bardzo wyraźnie z tabeli 8.

Tabela 8

Motywy unikania szkoły

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
3.Nie lubię ponieważ						
Nie lubią mnie kole.	6	3,2	9	5,1	6	3,2
Nuda na lekcjach	26	14,2	34	19,2	34	18,7
Nie lubię nauczycieli	5	2,7	16	9,0	27	14,8
Wolę dom niż szkołę	34	18,5	39	22,0	35	19,2
inne	11	6,0	13	7,3	8	4,4

Z danych przedstawionych w tabeli 8 wynika, że dwa główne powody unikania szkoły to nuda na lekcjach i chęć pozostania w domu. W klasach V i VI przyczyną niechęci do szkoły bywają także uczyć w niej nauczyciele.

Analiza innych, wymienionych przez dzieci powodów wskazuje na znaczący fakt przeciążenia nauką. Uczniowie skarżą się na zbyt wielką, ich zdaniem, liczbę sprawdzianów i za dużo zadawanych do domu lekcji.

W klasach IV na 11 wypowiedzi

6 dotyczy przeciążenia nauką (dużo piszemy, dużo prac domowych, dużo klasówek)

5 – świadczy o lenistwie (nie chce mi się wstawać, nie chce mi się uczyć)

W klasach V na 13 wypowiedzi:

7 dotyczy przeciążenia nauką

3 – obarczają winą nauczycieli (pani na religii dokucza, nudno na lekcjach)

Interesująca jest wypowiedź jednego z uczniów: "poziom wysoki, czego nie ma w innych szkołach"

2 wypowiedzi wskazują na lęk przed agresją (wyzywają mnie dwaj koledzy)

a jedno z dzieci po prostu nie zawsze ma ochotę na rozmowę z innymi.

W klasach VI było 8 dodatkowych wypowiedzi.

3 – wskazują na przeciążenie nauką

2 – winią nauczycieli (czasem nauczyciele przelewają swoje problemy na nas, uczniów)

3 – odnoszą się do zachowań agresywnych (dokuczają mi).

Podsumowując tą część analizy można stwierdzić, iż większość uczniów klas IV – VI nie lubi szkoły. Wybór odpowiedzi „różnie to bywa” (najczęściej wybierana odpowiedź) świadczy prawdopodobnie o tendencji unikania wprost odpowiedzi „nie”. Mimo tego, że ankieta jest anonimowa, część dzieci mogła bać się odkrycia ich tożsamości. Sadzę, że tam gdzie przeważało pozytywna nastawienie do szkoły uczeń zakreślał odpowiedź” tak.

Dodatkowym potwierdzeniem jest fakt, iż w pytaniu 19 o to, czy po wakacjach uczeń chętnie wraca do szkoły wystąpiła znacząca przewaga odpowiedzi „nie”. W tym pytaniu ankietowani musieli dać zdecydowaną, klarowną odpowiedź.

RELACJE UCZEŃ – KLASA

Kolejnym zagadnieniem są relacje, jakie łączą uczniów z klasą. Wnioskować o nich można po przesłaniu odpowiedzi na 4 i 11 pytanie ankiety. Interesujące nas dane są zawarte w tabeli nr 9.

Tabela 9

Stosunek uczniów klas IV – VI do swojej klasy szkolnej

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
4 w klasie czujesz się dobrze?						
TAK	137	74,9	132	74,6	142	78,0
NIE	10	5,5	9	5,1	8	4,4
RÓŻNIE	36	19,6	36	20,3	32	17,6
11 Chętnie zmiana klasy						
TAK	22	12,0	23	13,0	16	8,8
NIE	161	88,0	154	87,0	166	91,2

Rezultaty badań, przedstawione w tabeli nr 9, świadczą o tym, iż zdecydowana większość (od 74,6% do 78,0%) uczniów czuje się dobrze w swojej klasie, a tylko nieliczne osoby (od 4,4% do 5,5%) twierdzą, że tak nie jest.

Powinno raczej napisać nie „w swojej klasie” ale „ze swoją klasą”. Minęły bowiem, mam nadzieję, że nie bezpowrotnie, czasy kiedy uczniowie mieli naprawdę swoją klasę, klasę w sensie swojego miejsca na szkolnej ziemi. Salę, w której miało się własną ławkę, miejsce gdzie można było zostawić tornister, zjeść spokojnie drugie śniadanie, a jeśli dyżurny przymknął oko to, podczas pauzy, można było jeszcze szybko „odrobić” lekcję. W takiej klasie były na parapetach doniczki, które przynosiło się z domu, własna gazetka ścienna ze śmiesznymi rysunkami i wierszykami klasowych artystów. Do pracowni chodziło się tylko na chemię, fizykę i biologię. To był taki mały i w miarę bezpieczny szkolny świat. Przyznaję, że żał mi uczniów, którzy obciążeni ciężkimi plecakami przemierzają szkolne korytarze w międzylekcyjnych wędrówkach, a potem siedzą na podłodze, pod drzwiami, czekając aż zostaną wpuszczone.

W obecnym rozumieniu klasa to zespół uczniów i uczennic z panią (panem) wychowawczynią na czele.

Dodatkowym potwierdzeniem faktu, iż badani uczniowie lubią swoją klasę jest analiza odpowiedzi na pytanie 11, dotyczące zmiany klasy.

Okazało się, iż we wszystkich badanych grupach wiekowych, znacząca większość uczniów (87,0% - 91,2%) nie chciałaby chodzić do innej klasy.

Jaki są przyczyny takiego stanu rzeczy? Jakie są powody lubienia swojej klasy? Na to pytanie będzie można odpowiedzieć po przeanalizowaniu wyników – odpowiedzi na piąte pytanie ankiety. Wyniki zostały zestawione w tabeli nr 10.

Tabela 10

Przyczyny, dla których uczniowie lubią swoją klasę

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
5 w klasie czuję się dobrze bo:	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Dobrzy koledzy	118	64,5	113	63,8	138	75,8
Najlepszy przyjaciel	105	57,4	95	53,7	117	64,2
Jestem lubiany	70	38,2	61	34,5	69	37,9
Inne powody	7	3,8	4	2,3	8	4,4

Z tabeli 10 wynika, że dzieci lubią swoją klasę przede wszystkim dlatego, iż mają w niej wielu dobrych kolegów i koleżanki, najlepszego przyjaciela (przyjaciółkę), a ponadto czują się akceptowani przez społeczność szkolną.

Swobodnych wypowiedzi było niewiele, dlatego przytaczam je wszystkie.

Klasy IV – 7

- można o wszystkim pogadać
- prawie cała klasa jest zgraną paczką
- w klasie czuje się dobrze
- nikt się nie wyśmiewa
- bardzo lubię niektórych nauczycieli
- mamy fajną wychowawczynię
- jestem najpilniejszy

Klasy V – 4

- moja pani jest fajna
- niektóre nauczycielki są fajne
- większość osób mnie akceptuje
- NIKT MNIE NIE BIJE (!)

Klasy VI – 8

- lubię swoich kolegów
- fajna atmosfera – nasza klasa to zgrana paczka
- super atmosfera
- super zgrana klasa
- to najlepsza klasa
- zawsze jest wesoło
- mam w niej swoją dziewczynę (dwie osoby)

Przytoczone wypowiedzi wskazują na istnienie takich przyczyn lubienia klasy, jak panująca w niej atmosfera, „fajni” nauczyciele. Jedna, wszakże, wypowiedź jest przerażająco smutna – nikt mnie nie bije – co może oznaczać, że poza szkołą, w domu, czy na podwórku dziecko jest bite.

A dlaczego uczniowie nie lubią swojej klasy? Takich dzieci jest niewiele (tab.9), a dodatkowo niewiele z nich odniosło się do szóstego punktu ankiety (nie czuję się dobrze w swojej klasie ponieważ..). Zestawienie określonych odpowiedzi zawiera tabela 11.

Tabela 11

Przyczyny, dla których uczniowie nie lubią swojej klasy

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
6 Nie lubię swojej klasy bo:						
Z nikim się nie przyjaźnię	5	2,7	8	4,5	2	1,1
Koledzy mnie nie lubią	9	4,9	7	3,9	6	3,3
Inne powody	8	4,4	10	5,6	11	6,0

Z rezultatów przedstawionych w tabeli 11 wynika, że oprócz przyczyn nieakceptowania swojej klasy, wymienionych w ankiecie, dzieci podały inne, własne powody. Przytaczam je wszystkie.

Klasy IV –8

- chłopcy biją się czasami
- chłopaki się leją
- nie mam wspólnego tematu z kolegami, dużo przemocy i przekleństw
- koledzy często mnie biją albo przezywają
- boję się klasówek
- nieraz nie mam nastroju
- bo bardzo lubię być z rodziną

Na osiem wypowiedzi aż pięć świadczy o lęku przed agresją, trzy pozostałe mogą wskazywać na początki nerwicy szkolnej – wypowiedź ostatnia - wyraźna reakcja ucieczki.

Klasy V – 10

- niektórzy się mądrzą i krzyczą na mnie
- obgadują mnie i źle oceniają
- czasem się biją
- nie lubię chłopców z mojej klasy, biją się
- niektórzy są dla mnie niemili
- niektórzy są strasznie denerwujący
- czasem osoby z klasy są zbyt zarozumiałe
- nie przepadam za swoją nauczycielką
- nie przepadam za niektórymi nauczycielkami
- denerwuję się przed klasówkami

11

W przypadku klas V na 10 wypowiedzi połowa dotyczy zachowań agresywnych, cztery są krytyką innych osób, w tym dwie – nauczycieli, a ostatnia wypowiedź świadczy o nerwicy szkolnej.

Klasy VI - 11

- dziewczyny mnie źle traktują
- koledzy robią mi na złość
- chłopaki dokuczają
- dokuczają mi, wyzywają
- moi koledzy okropnie zachowują się na lekcjach
- koledzy są niegrzeczni i przynoszą wstyd klasie
- nie lubię niektórych kolegów
- kłócę się z kolegami
- nie lubię chłopaków z klasy
- nie ma odpowiedniej atmosfery
- SZKOŁA!!!

Swobodne wypowiedzi uczniów klas szóstych świadczą o lęku przed agresją (4), braku akceptacji dla zachowań innych uczniów (5), nieodpowiedniej – zdaniem ankietowanego – atmosfery w klasie (1) i bardzo silnego utożsamienia niechęci do klasy z niechęcią do szkoły.

Podsumowując tą część analizy można stwierdzić, z przyjemnością, iż zdecydowana większość ankietowanych uczniów lubi swoją klasę, dobrze się w niej czuje, co jest – niewątpliwie – w ogromnym stopniu-zasługą nauczycieli.

RELACJE WZAJEMNE UCZEŃ – NAUCZYCIEL

Nauczyciele są integralną, równie ważną jak uczniowie, częścią społeczności szkolnej. To oni uczą, wychowują, przekazują dzieci i młodzieży wiedzę oraz określone wzorce zachowań. Z przeprowadzonych, wiele lat temu, w wybranych krajach, badań, których celem było stworzenie modelu idealnego nauczyciela, wynika, iż w zależności od kraju rozkład częstości występowania określonych cech pozytywnych modelu jest inny. Wszelako – zawsze – na pierwszym miejscu znajdowały się dwie cechy – sprawiedliwość i kompetencje, rozumiane nie tylko jako zasób wiedzy, ale przede wszystkim, jako umiejętność jej przekazywania.

Przeprowadzona, we wszystkich żyrdardowskich szkołach publicznych, ankieta także zawiera pytania dotyczące, oceniające nauczycieli. Z analizy tych ocen można wnioskować o relacjach jakie łączą uczniów z nauczycielami, a nauczycieli z uczniami. Jeśli uczeń ocenia, iż nauczyciele w jego szkole są przeważnie cierpliwi, uśmiechnięci, przyjacielscy, a jako dodatkową cechę wpisuje „mądrzy” to można na tej podstawie wnioskować, że tak scharakteryzowana osoba lubi dzieci, swoją pracę, swoje miejsce w szkole, a zatem jego relacje z uczniem są pozytywne. I – przeciwnie – jeśli nauczyciele określani są jako źli, tacy którzy często krzyczą, są smutni, a dodatkowo wypisywane są takie cechy, jak „niesprawiedliwi”, „wredni”, „mają swoich pupilów” to obraz takiego grona pedagogicznego jest ponury, pesymistyczny i – w dodatku – świadczy nie tyle o rodzaju relacji na linii nauczyciel – uczeń, ile o braku takowych.

W kolejnej części analizy przedstawiam wyniki badań ankietowych dotyczących nauczycieli. Informacje na ten temat zawarte są w odpowiedziach na pytania 14, 15, 16, 18 oraz, częściowo, 17 ankiety.

Zacznę od zestawienia cech, które – według uczniów – najlepiej charakteryzują nauczycieli. Zestawienie tych cech zawiera tabela 12.

Tabela 12
Wiodące cechy nauczycieli

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
16 nauczyciele są zwykle						
cierpliwi	121	66,1	93	52,5	101	55,5
uśmiechnięci	106	57,9	83	46,9	91	50,0
źli, często krzyczą	32	17,5	43	24,3	45	24,7
smutni	4	2,2	6	3,4	9	5,2
przyjacielscy	66	36,1	54	30,5	78	42,8
poważni	75	40,9	64	36,1	80	43,9
inne cechy	17	9,3	31	17,5	28	15,4

Wyniki przedstawione w tabeli 12 wskazują na to, iż nauczyciele są przede wszystkim cierpliwi (we wszystkich badanych grupach tą cechę wskazało ponad 50%), następnie uśmiechnięci, potem poważni, przyjacielscy, źli, a na końcu – tą cechę podkreślały pojedyncze osoby – smutni.

Taki rozkład wyników jest identyczny we wszystkich, badanych grupach wiekowych.

W ostatnim podpunkcie pytania 16 – „g” uczniowie mogli wpisywać inne, nie wymienione w ankiecie, cechy nauczycieli. Dalej przytaczam wszystkie, wypisane przez uczniów, cechy z ich podziałem na grupy wiekowe i znak cechy – pozytywna „+”, negatywna „-”, i neutralna „0”.

Wykaz cech nauczycieli, wymienionych przez osoby badane. Cyfra w nawiasie oznacza liczbę osób, które wpisały daną cechę.

Klasy IV

Cechy pozytywne

czasem żartują
sprawiedliwi

mili (4)

mądrzy (2)

można z nimi pogadać

zabawni, sympatyczni, fajni, b.dobrzy

Cechy negatywne

humorzaści
wredni (nie wszyscy)

nieuważający

niemili (niektórzy)

Cechy neutralne

rozgadani
czasem krzyczą, ale
zwykle tłumaczą

Klasy V

<u>Cechy pozytywne</u>	<u>Cechy negatywne</u>	<u>Cechy neutralne.</u>
dobrzy	niesprawiedliwi (2)	różni
mili (5)	wredni (3)	normalni
sympatyczni	czasem się dra, mają złe dni	
śmieszni	mają swoich wybranków	
dobrzy i sprawiedliwi	chamscy, robią za dużo sprawdzianów na koniec roku	
	niektórzy bardzo krzyczą, fałszywi za bzdety obniżają oceny	
pomocni	niecierpliwi	
przyjemni		
mają duże poczucie humoru	czasem nerwowi, nie potrafią ucznia zrozumieć	
potrafią znaleźć z nami	czasem się złością	
wspólny język		
uprzejmi, weseli		
czasem się śmieją, są tacy jak człowiek		

Klasy VI

<u>Cechy pozytywne</u>	<u>Cechy negatywne</u>	<u>Cechy neutralne</u>
życzliwi	zdenerwowani	surowi
opiekunicy	niesprawiedliwi (4)	
dowcipni	wnerwiający	
mili (4)	upierdliwi	
pomocni w każdej sytuacji	naburmuszeni	
otwarcie można z nimi o wszystkim porozmawiać	gnębiciele	
śmieszni		
weseli	zmienni	
koleżeńscy	nudni, wredni	
dobrzy i mądrzy	okazują, że mają nas czasem dosyć	
	niechętni do pomocy	
	czasem podnoszą głos na ucznia	

Analiza przytoczonych wypowiedzi wykazała, iż w klasach czwartych wystąpiła wyraźna przewaga liczby cech pozytywnych (11) nad liczbą cech negatywnych (4), natomiast w klasach piątych i szóstych, liczby te są, mniej więcej, równoważne.

Widać wyraźnie, jak – niezależnie od wieku – dzieci cenią sobie w nauczycielach to, że są mili, życzliwi, dobrzy, opiekunicy, a także weseli i z poczuciem humoru (czasem się śmieją, są tacy jak człowiek), że można z nimi o wszystkim porozmawiać i są pomocni w każdej sytuacji.

Razi uczniów, w nauczycielach, niesprawiedliwość, to że krzyczą, że bywają stronniczy, nudni. Jednym słowem GNEMBICIELE (pisownia oryginalna)

Sadzę, iż warto się głęboko zastanowić nad tym fragmentem analizy.

Tak ważnej cesze nauczycieli, jaką jest sprawiedliwość – wyrażająca się głównie podczas stawiania ocen – poświęcono 14-te pytanie ankiety, natomiast w pytaniu 15-tym uczniowie określali możliwość poprawienia oceny.

Dane dotyczące obu pytań zawiera tabela nr 13

Tabela 13

Ocena sprawiedliwości nauczycieli i możliwości poprawiania u nich stopni

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
14 Czy oceniają sprawiedliwie						
TAK	108	59,0	59	33,3	58	31,9
NIE	6	3,3	8	4,5	12	6,6
NIE ZAWSZE	48	26,2	64	36,2	68	37,4
NIE WSZYSCY	21	11,5	46	26,0	44	24,1
15. Możliwość poprawy oceny						
TAK	110	60,1	72	40,7	97	53,3
NIE	4	2,2	4	2,2	3	1,6
NIE ZAWSZE	54	29,5	68	38,4	50	27,5
NIE U KAŻDEGO	15	8,2	33	18,7	32	17,6

Dane przedstawione w tabeli 13 wskazują na fakt, iż w najmłodszej, badanej grupie (czwarte klasy) najwięcej dzieci uznało, że nauczyciele sprawiedliwie oceniają uczniów, a także, iż można u nich zawsze poprawić ocenę. Różnice pomiędzy wskaźnikami procentowymi uzyskanych przez czwartoklasistów i piątoklasistów są statystycznie istotne (0,01) przy obu porównaniach, a w zestawieniu z szóstoklasistami różnica istotna wystąpiła tylko w ocenie sprawiedliwości nauczycieli. Warto zauważyć, iż zdecydowana odpowiedź NIE pojawiła się w pytaniach 14 i 15 sporadycznie.

Na występowanie tak ważnej cechy nauczycieli, jaką jest umiejętność przekazywania przez nich wiedzy, mogą wskazywać odpowiedzi na 18-te pytanie ankiety, sprawdzające jak często uczeń nudzi się na lekcjach. Nie ulega wątpliwości, iż zasadniczą, chociaż nie jedyną, przyczyną nudy na lekcjach jest sposób prowadzenia tej lekcji przez nauczyciela. Oczywiście jest też to, iż obecnie nauczyciele mają – z jednej strony – zadanie ułatwione (możliwość wykorzystania wielu, atrakcyjnych, pomocy naukowych), z drugiej – utrudnione (na wielu zblazowanych, młodych ludziach, takie dodatkowe „pokazy” – jeśli nie wynikają z autentycznej pasji nauczyciela, jego zaangażowania w prowadzenie lekcji, nie wywierają większego wrażenia).

Rozkład odpowiedzi na pytanie 18-te zawiera tabela nr 14.

Tabela 14

Nuda na lekcjach

Nr i treść pytania	klasy					
	IV - 183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
18 Jak często to nuda na lekcjach						
b. często	17	9,3	24	13,6	27	14,8
często	29	15,8	45	25,4	36	19,8
rzadko	111	60,7	91	51,4	105	57,7
nigdy	26	14,2	17	9,6	14	7,7

Dane przedstawione w tabeli 14 napawają optymizmem. Gdyby zsumować liczby odpowiedzi „bardzo często” i „często” oraz odpowiedzi „rzadko” i „nigdy” to bardzo wyraźnie zaznacza się przewaga właśnie drugiej grupy. Oznacza to, iż uczniowie rzadko lub w ogóle nie nudzą się na lekcjach, co świadczy o kompetencjach i dobrym przygotowaniu kadry pedagogicznej.

Kontynuując watek „nauczycielski” warto sprawdzić, do kogo zwróciłby się o pomoc uczeń, który ma kłopoty z nauką. Czy także do nauczyciela. Informacji dotyczących tego zagadnienia należy szukać w odpowiedziach na pytanie 17-te. Właściwe dane zawiera tabela 15.

Tabela 15

Pomoc przy kłopotach z nauką

Nr i treść pytania	klasy					
	IV -183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	&
17 do kogo o pomoc w nauce						
nauczyciel	108	59,0	97	54,8	89	48,9
db uczeń	55	30,0	65	36,7	64	35,2
rodzina	146	79,8	138	77,9	116	63,7
inne osoby	13	7,1	20	11,3	17	9,3

Wyniki zawarte w tabeli 15 świadczą o tym, iż osobami, do których uczniowie zwracają się przede wszystkim o pomoc w nauce jest ktoś z rodziny, w dalszej kolejności nauczyciel, a na trzecim miejscu dobry uczeń.

Inne, wymieniane przez dzieci, osoby to przede wszystkim przyjaciele i koledzy. Wymieniano także pedagoga szkolnego, świetliczanę, korepetytora, sąsiadkę, koleżankę matki i swoją dziewczynę.

Prezentowany rozkład wyników nie powinien budzić zdziwienia. Wiadomo, iż rodzina jest dziecku najbliższa, także w sensie bliskości przestrzennej. Natomiast może i powinien cieszyć fakt, iż od 48,9% (VI klasy) do 59,0% (IV klasy) uczniów może zwrócić się o pomoc do nauczyciela.

W ostatniej części analizy dotyczącej wzajemnych relacji uczeń – nauczyciel przedstawię, w innym, niż dotychczas, układzie zestawienia najbardziej i najmniej lubianych przedmiotów szkolnych. W zestawieniu tym uwzględniłam numer szkoły, w której przeprowadzono ankietę, a także odrębnie rozpatrzę odpowiedzi chłopców i dziewczynek. Sądzę bowiem, iż płeć dziecka może, choć nie musi, być czynnikiem warunkującym zarówno pozytywny, jak i negatywny wybór określonego przedmiotu nauczania. Zestawienie najbardziej lubianych przedmiotów zawiera tabela 16.

Tabela 16

Dwa, najbardziej lubiane, przedmioty szkolne

Szkoła Podstawowa Nr:	klasy					
	IV		V		VI	
	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.
3	WF	WF	WF	WF	j.polski	WF
	matematyka	matematyka	muzyka	matematyka	WF	informatyka
4	WF	WF	WF	WF	historia	WF
	j.polski	przyroda	historia	przyroda	WF	informatyka
6	WF	WF	j.polski	WF	j.polski	informatyka
	matematyka	historia	WF	informatyka	WF	WF
7	WF	WF	WF	WF	j.polski	WF
	j.polski	matematyka	j.polski	informatyka	informatyka	historia

Z tabeli 16 wynika, iż zdecydowany prym wiodą lekcje wychowania fizycznego, które na 24 wybory aż 19 razy znalazły się na pierwszym miejscu; wybrali ten przedmiot chłopcy we wszystkich szkołach i grupach wiekowych. Pierwsze miejsce 4 razy zajął język polski i raz historia. Drugie miejsce zajęły: wychowanie fizyczne, matematyka, informatyka – po 5 razy, j.polski i historia – po 3 razy, przyroda – 2 razy i raz – muzyka.

W tabeli 17 znajduje się wykaz najmniej lubianych przedmiotów szkolnych.

Tabela 17

Dwa, najmniej lubiane przedmioty szkolne

Szkoła Podstawowa Nr:	klasa					
	IV		V		VI	
	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.
3	historia	matematyka	j.polski	j.polski	przyroda	plastyka
	matematyka	przyroda	matematyka	przyroda	matematyka	matematyka
4	matematyka	j.polski	matematyka	matematyka	j.polski	j.polski
	przyroda	matematyka	j.polski	j.polski	matematyka	matematyka
6	j.polski	j.polski	j.angielski	j.angielski	matematyka	j.polski
	j.angielski	j.angielski	przyroda	przyroda	przyroda	przyroda
7	historia	historia	historia	historia	matematyka	matematyka
	matematyka	j.angielski	j.angielski	j.angielski	j.angielski	j.niemiecki

Zestaw w tabeli 17 – jest dość monotony. Powtarzają się w nim nazwy, w zasadzie, pięciu przedmiotów: matematyka (14), język polski (10), język angielski (8), przyroda (7) i historia (5)

Można także zauważyć, iż wybór dwóch, najmniej lubianych przedmiotów, zależy od szkoły, w której tego wyboru dokonano, a w znacznie mniejszym stopniu od poziomu rozwojowego, klasy. Szczególnie wyraźnie widać to w zestawieniach dla szkół nr 4 i 7.

Z danych przedstawionych w części analizy dotyczącej wzajemnych relacji uczeń-nauczyciel wynika, iż relacje te, w badanych szkołach podstawowych, są poprawne. Zarówno dzieci z klas I-III, znajdujące się na etapie nauczania początkowego, jak i uczniowie pozostałych klas, postrzegają swoich nauczycieli jako osoby pogodne (nasza pani jest przeważnie uśmiechnięta), cierpliwe. Tak twierdzi zdecydowana większość uczniów. Bardziej szczegółowe wnioski, dotyczące tego zagadnienia, znajdują się w podsumowaniu, zwłaszcza, że na tym etapie analizy nie dysponuje jeszcze wszystkimi informacjami. Będę je miała dopiero po przesłaniu wszystkich odpowiedzi na 24 e pytanie ankiety: „wyobraź sobie, że jesteś dyrektorem szkoły, napisz co byś w niej zmienił”

Omówione wcześniej relacje uczeń- szkoła, uczeń – klasa, uczeń – nauczyciel uzupełnię krótką informacją dotyczącą kontaktów domu rodzinnego dziecka ze szkołą. Ten fragment analizy nie dotyczy dzieci z klas I – III szkół podstawowych ponieważ jedynie w rozszerzonej wersji ankiety znajduje się pytanie o to, kto z rodziny chodzi na wywiadówki (22). Rozkład odpowiedzi na to pytanie, w poszczególnych grupach wiekowych, zawiera tabela 18.

Tabela 18

Kontakt rodziny ucznia ze szkołą

Nr i treść pytania	klasy					
	IV -183		V - 177		VI - 182	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
22 Kto chodzi na wywiadówki						
matka	109	59,6	117	66,1	128	70,3
ojciec	23	12,6	10	5,6	9	4,9
rodzice	27	14,7	37	20,9	30	16,5
rodzeństwo	4	2,2	1	0,6	2	1,1
ktoś inny	5	2,7	1	0,6	2	1,1
rzadko kto	9	4,9	8	4,5	10	5,6
nikt	6	3,3	3	1,7	1	0,5

Wyniki przedstawione w tabeli 18 można zinterpretować jednoznacznie; kontakt rodzin ankietowanych uczniów ze szkołą jest – w świetle otrzymanych danych – bardzo dobry. Niewiele dzieci określiło odpowiedzi – „rzadko kto” i „nikt”, natomiast zdecydowana większość wskazała na matkę. Umieszczona w tabeli odpowiedź „rodzice”, chociaż takiego wyboru nie było ankiecie, wzięła się stąd, iż niektóre dzieci określały i matkę i ojca. Może to oznaczać, że na wywiadówkę rodzice chodzą razem, lub, że czasem chodzi matka, a czasem ojciec ucznia.

Można jednak wnioskować, iż we wszystkich publicznych, żyrardowskich szkołach podstawowych, rodzice interesują się szkolnym funkcjonowaniem swoich dzieci.

W 24-ym, ostatnim pytaniu ankiety uczniowie mogli napisać co zmienili by w swojej szkole, gdyby byli tej szkoły dyrektorem.

Analiza odpowiedzi na to pytanie wykazała, przede wszystkim iż niektórzy uczniowie mają dużo do powiedzenia, a ich wypowiedzi wahają się od kompletnych bzdur (sex shop w szkole, lekcje po 10 minut a przerwy po 50 minut itp.) do całkiem sensownych propozycji (wprowadzenie dodatkowych kółek zainteresowań, zamontowanie w szatniach szafek na książki, które są bardzo ciężkie i powodują bóle kręgosłupa, wprowadzenie obowiązkowych szkolnych mundurków itp.).

Nie sposób przytoczyć tu wszystkich wypowiedzi także dlatego, że w niektórych dzieci podały nazwisko nie lubianego nauczyciel (być może nie był lubiany tylko w dniu wypełniania ankiety, ponieważ zadał za dużo lub postawił za dużo ocen niedostatecznych). Jednakże, co oczywiste, nie można, w analizie, pominąć tego fragmentu ankiety.

Sądzę, iż najlepszym rozwiązaniem jest skategoryzowanie odpowiedzi, ich klasyfikacja. Po dokładnym przejrzeniu wszystkich odpowiedzi postanowiłam podzielić je na następujące kategorie znaczeniowe, z której każdej przypisałam określoną literę.

Spis tych kategorii przedstawia się następująco:

- A – wypowiedzi nacechowane agresją – wszystko bym zmienił, rozwaliłbym tą szkołę, niegrzecznych uczniów wyrzucić na zbity pysk.
- B – potrzeba bezpieczeństwa – założenie monitoringu, więcej nauczycieli na dyżurach
- D – propozycje „zabawowe” – częste organizowanie dyskotek, zabaw
- E – estetyka szkoły – remonty, malowanie klas na jasne kolory, czyste łazienki, mydło w WC
- F – Fantazje – nierealne pomysły dotyczące czasu nauki i wakacji, darmowych lodów w sklepiku, w tej kategorii mieszczą się też wygłupy uczniów.
- L – wszystkie wypowiedzi dotyczące organizacji nauczania (wprowadzenie nowych przedmiotów, likwidacja innych, zmiana planu zajęć, obniżenie średniej do „paska”
- M. – marzenia – propozycje zmian teoretycznie możliwych, a w praktyce (koszty)
Nierealnych – boisko ze sztuczną murawą, kryty basen nowa hala sportowa
- N – nauczyciele – wszystkie wypowiedzi dotyczące nauczycieli – żeby nie krzyczeli, żeby nie wyróżniali niektórych, dać im podwyżki,
- U – uczniowie – wszystkie wypowiedzi dotyczące uczniów, niegrzecznych karać, żeby się lepiej odnosili do nauczycieli, żeby się nawzajem szanowali
- Z - wypowiedzi sugerujące, że niczego nie należy zmieniać, wszystko jest OK.
- I – inne, nie mieszczące się w wymienionych kategoriach , wypowiedzi., - nie chciałbym być dyrektorem, zmieniłbym woźne, nie wiem

Zestawienie skategoryzowanych odpowiedzi na 24 – pytanie ankiety zawiera tabela 19. Analiza jakościowa wypowiedzi nie wykazała istotnych różnic w ich treści i liczbowym rozkładzie kategorii, uwarunkowanych miejscem, w którym ankiety zostały przeprowadzone. Nie uwzględniłam więc w tabeli podziału wg numerów szkół, a przedstawiłam łączne wyniki klas czwartych, piątych i szóstych.

Analizowane wypowiedzi uczniów obudowują i rozbudowują ankietę, dostarczają cennych informacji, które mogą dodatkowo potwierdzić wyniki wcześniejszej analizy ilościowej. W szkole, w której przeprowadzałam badania zaobserwowałam wyraźne ożywienie właśnie przy 24 pytaniu ankiety. Uczniowie mieli świadomość, że mogą bezkarnie (anonimowość) napisać co naprawdę chcieliby zmienić, co nowego wprowadzić. Grupa osób wygłupiających się, w porównaniu z pozostałymi, była naprawdę niewielka i – muszę przyznać – ta część ankiety zainteresowała mnie najbardziej.

Tabela 19

Liczbowy rozkład skategoryzowanych odpowiedzi na pytanie 24 – „co byś zmienił gdybyś był dyrektorem szkoły.

Symbol kategorii	Nazwa kategorii	klasy		
		IV – 183 liczba	V – 177 liczba	VI – 182 liczba
A	Agresja	4	8	10
B	Bezpieczeństwo	14	10	11
D	Dyskoteki, zabawy	3	12	5
E	Estetyka, remonty	24	16	24
F	Fantazje	21	34	25
L	Organizacja nauczania	21	30	17
M	Marzenia	24	12	12
N	Nauczyciele	20	18	29
U	Uczniowie	11	9	7
Z	Zadowolenie, jest OK	77	57	54
I	Inne wypowiedzi	2	4	1

Większość odpowiedzi uczniów to odpowiedzi dwu i więcej członowe, zawierające po kilka postulatów zmian.

Przedstawię teraz przykłady wypowiedzi uczniów klas IV – VI.

Wybrane wypowiedzi uczniów klas IV

- Żeby każdy uczeń czuł się w szkole dobrze
- Dodać inne języki obce
- Zatrudniłbym tylko sprawiedliwych i dowcipnych nauczycieli
- Poszerzyć skalę ocen do 10
- Surowiej bym karał niegrzecznych uczniów
- Nie chce być dyrektorem
- Niektórych uczniów żeby nie wyklinali a starsi nie napadali na młodszych
- Nauczycieli złych na lepszych
- Bym karał uczniów, którzy się przezywają i się biją
- Zatrudniłbym więcej nauczycieli i dał im podwyżki
- Zachowanie uczniów
- Żeby na lekcjach nie zamykać WC
- Zmieniłbym niektóre lekcje na bardzo krótkie, a niektóre na bardzo długie
- Bym pozmieniała sale bo są brzydkie, zaniedbane, łazienki bo są okropne. Mydła nie ma, kible brudne
- Zbudowałbym przy szkole plac zabaw
- Na boisku wydzieliłbym kącik z różnymi roślinami do nauki przyrody
- Zbudowałbym dużą halę a w niej najnowszy sprzęt
- Żeby każdy uczeń miał na swojej ławce komputer z grami
- Żeby więcej nauczycieli było na korytarzach podczas przerwy
- Żeby dziewczyny nas nie wyśmiewały
- Jeszcze jeden sklepik
- Nic bo moja szkoła jest bardzo fajna
- Wszystko bym zmienił,
- a najbardziej panie woźne bo na nas wrzeszczą

Wybrane wypowiedzi uczniów klas V

- Wprowadziłabym lekcje praktyczne, np. gotowania, uprawiania roślin
- Inne lekcje językowe
- Nauczycieli, żeby byli dobrymi przyjaciółmi dla dzieci
- Na parterze oddzielnie WC dla chłopców i dziewcząt
- Stosunek nauczycieli do uczniów
- Żeby nauczyciele stawiali sprawiedliwe oceny, nie pogardzali dziećmi, nie krzywdzili ich, pomóc w razie potrzeby, nie odrzucać dziecka
- Nauczyciel siedziałby na środku sali a nie w kącie
- Kółko teatralne, fajne zajęcia taneczne
- Pielęgniarka powinna być codziennie w szkole
- STOSUNEK UCZNIÓW DO NAUCZYCIELI
- Lekcje pedagogiczne dla każdej klasy raz w tygodniu, codziennie pielęgniarka
- Zamiast dzwonka fajna muzyka
- Więcej lekcji historii, angielskiego, informatyki
- Za szybko przerabiamy materiał
- Nagany dla najgorszych uczniów
- Wprowadziłbym dozorcę z psem
- Rozwaliłbym ja (szkołę)
- Dzieci gadające na lekcjach zamieniłbym na dzieci nie gadające
- Więcej kółek przedmiotowych
- Zmniejszyłbym poziom nauczania matematyki, by uczniowie mojej szkoły nie musieli się uczyć takiego przedmiotu
- Do szkoły chodziliby tylko ci co chcą
- Żeby zawsze było czysto w łazience, żeby nie był taki trudny poziom i regulamin, żeby nie było tych przedmiotów co nam się w życiu nie przydadzą, np. historia i przyroda

Wybrane wypowiedzi uczniów klas VI

- Zrobiłbym wszystko żeby uczniom było jak najlepiej
- Uczniowie by tak nie rozrabiali, gdyby byli bardziej srodzy nauczyciele
- Zmieniłbym stosunek uczniów lepszych do gorszych i stosunek ucznia do nauczyciela
- Zakazałbym uczniom przezywać i grozić młodszym, słabszym
- Zakazałbym uczniom przeklinać
- ABY NAUCZYCIELE BILI UCZNIÓW A UCZNIOWIE BYLI INNI
- Zamontowałbym kamery, żeby zapobiec bójkom choć są fajne
- Żeby uczniowie sami się oceniali
- Kazałbym uczniom chodzić w mundurkach
- Możliwość poprawienia każdej oceny. Można mieć pięć nieprzygotowań w półroczu.
- Zmieniłbym prawo, że nauczyciel ma zawsze racje
- Obiady w stołówce
- Średnia do paska 4,5 a nie 4,75
- Plan lekcji. Książki bardzo ciężkie co powoduje bóle kręgosłupa
- Chodzę do szkoły, która bardzo mi się podoba
- Kazałabym dzieciom być wyrozumiałymi dla nauczycieli
- Wprowadziłbym do szkoły różne kółka zainteresowań
- Wszystko, za dużo by pisać
- Nauczycielki na młodsze

CZĘŚĆ III – KLASY I – III GIMNAZJÓW nr 1, 2 w ŻYRARDOWIE

W klasach gimnazjalnych badaniami objęto łącznie 512 uczniów, w tym:
 W klasach I – 177 uczniów – 85 chłopców, 92 dziewczynki
 W klasach II – 152 uczniów – 78 chłopców, 74 dziewczynki
 W klasach III – 183 uczniów – 94 chłopców, 89 dziewczynek

Przed przedstawieniem analizy wyników dotyczących relacji uczeń – szkoła, uczeń – klasa, wzajemnych uczeń – nauczyciel scharakteryzują badane grupy ze względu na wybrane cechy środowiska rodzinnego oraz samoocenę uczniów w zakresie ich wyników w nauce i zachowaniu.

Wybrane dane dotyczące środowiska rodzinnego zawiera tabela 20

Tabela 20

Charakterystyka badanych grup wiekowych, środowisko rodzinne

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
20 Z kim mieszkasz?						
rodzice	65	36,7	50	32,9	40	21,8
rodzice i rodzeństwo	76	42,9	61	40,1	99	54,1
rodzice, rodz. dziadk	10	5,6	13	8,5	8	4,4
matka i rodzeństwo	8	4,5	13	8,5	12	6,6
inne	18	10,3	15	10,0	24	13,1
21 kto pracuje?	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
oboje	117	66,1	103	67,8	118	64,5
ojciec	30	16,9	26	17,4	24	13,1
matka	25	14,2	17	11,2	30	16,4
nikt	5	2,8	6	3,9	11	6,0
23 lubię rodzinę	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Tak	152	85,8	134	88,1	143	78,2
Nie	0	0	4	2,7	3	1,6
Różnie	25	14,2	14	9,2	37	20,2

Dane zestawione w tabeli 20 wskazują, że większość ankietowanych uczniów mieszka z rodzicami i rodzeństwem. Zdecydowanie przeważają rodziny, w których pracują i ojciec i matka, a stosunek uczniów do rodziny, jest, przede wszystkim, pozytywny, chociaż kilku uczniów (7) wybrało odpowiedź „nie”.

W porównaniu z dziećmi, uczniami klas IV-VI szkół podstawowych, gimnazjaliści, w odpowiedzi na pytanie 23 częściej wybierają odpowiedź – „różnie to bywa”, co – z punktu widzenia psychologii rozwojowej – jest zrozumiałe i świadczy o tym, iż dzieci w tym wieku wkraczają w trudny okres dojrzewania.

Można także stwierdzić, iż pod względem określonych cech środowiska, badane grupy są równoważne.

Tabela 21 zawiera dalszy ciąg charakterystyki badanej grupy – samoocenę uczniów.

Tabela 21

Charakterystyka badanych grup wiekowych – samoocena uczniów ze względu na ich wyniki w nauce i zachowaniu.

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
7 zadowoleni z wyników	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Tak	60	33,8	36	23,7	47	25,7
Nie	48	27,1	46	30,3	54	29,5 (pyt
Różnie	70	39,1	70	46,0	82	44,8
8 jaki uczeń?	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
wzorowy	12	6,7	13	8,5	15	8,2
b.dobry	33	18,7	27	17,8	50	27,3
dobry	62	35,1	55	36,2	69	37,7
średni	63	35,6	51	33,5	40	21,8
zły	7	3,9	6	4,0	9	5,0
9. jakie zachowanie	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
wzorowe	51	28,8	43	28,3	53	28,9
dobrze	87	49,2	78	51,3	95	51,9
przeciętne	27	15,2	25	16,4	27	14,8
rozrabiaka	12	6,8	6	4,0	8	4,4

Dane zawarte w tabeli 21 wskazują, iż najbardziej zadowoleni z wyników w nauce (pyt. 7) są uczniowie klas pierwszych. Stosunkowo mało dzieci określa siebie jako wzorowych, pod względem wyników uczenia się, a jeszcze mniej uważa się za uczniów złych (pyt 8). Natomiast w przypadku samooceny w zakresie zachowania - zdecydowana większość uczniów, ze wszystkich klas, uważa, iż zachowuje się wzorowo i dobrze.

Kolejne części analizy wyników dotyczyć będą rozmaitych relacji, postaw uczniów wobec szkoły i klasy, wzajemnych odniesień w stosunkach uczeń nauczyciel, a także czynników, które warunkują występowanie określonych postaw, znaku tych postaw.

Analiza dotycząca klas gimnazjalnych składa się z takich samych etapów, jak analiza obejmująca wyniki klas IV – VI szkół podstawowych.

Pierwszym zagadnieniem, jest problem postaw młodzieży gimnazjalnej wobec szkoły, do której uczęszczają. Dane dotyczące tego zagadnienia zawarte są w odpowiedziach na pierwsze pytanie ankiety – „czy lubisz chodzić do szkoły”.

Interesujące nas wyniki zawiera tabela 22.

Tabela 22

Postawa uczniów klas I –III gimnazjów wobec szkoły

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
1. lubisz do szkoły?						
Tak	28	15,8	57	37,5	79	43,2
Nie	32	18,1	31	20,4	25	13,7
Różnie	117	66,1	64	42,1	79	43,1
2. Zmiana szkoły	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Tak	31	17,5	24	15,8	26	14,2
Nie	146	82,5	128	84,2	157	85,8
19 po wakacjach	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Tak	50	28,2	46	30,3	49	26,8
Nie	127	71,8	106	69,7	134	73,2

Z tabeli 22 wynika, iż najmniej chętnie chodzą do szkoły uczniowie klas pierwszych, a z wiekiem ich liczba maleje. Znacząca większość uczniów nie chciałaby zmienić szkoły i podobnie znacząca większość, na wszystkich, badanych poziomach rozwojowych, niechętnie wraca do szkoły po wakacjach. Jest to tylko pozorna sprzeczność (lubię swoją szkołę, nie chcę jej zmieniać na inną, a równocześnie niechętnie do niej wracam po wakacjach). Po prostu uczniowie wolą to, co już znają od czegoś nieznanego, obcego – stąd niechęć do zmiany szkoły, a równocześnie nie lubią szkoły jako instytucji dydaktyczno – wychowawczej, nie lubią do niej wracać po dłuższej przerwie.

Kolejne zagadnienie to motywy dla których gimnazjalista lubi chodzić do szkoły. Zawierają się one w odpowiedziach na pytanie nr 2. Wyniki zawiera tabela 23

Tabela 23

Motywy, dla których gimnazjaliści lubią chodzić do szkoły

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
2. lubię do szkoły bo						
dobrzy koledzy	83	46,9	75	49,3	102	55,7
uczę się ciekawych rzeczy	38	21,5	29	19,1	38	20,7
Lubię nauczycieli	20	11,3	18	11,8	22	12,0
Wolę szkołę niż dom	12	6,8	16	10,5	22	12,0
inne	8	4,5	12	7,9	11	6,0

Głównymi motywami, dla których uczniowie gimnazjów lubą chodzić do szkoły są motywy społeczne, a na drugim miejscu znajdują się motywy poznawcze (uczę się ciekawych rzeczy)

Analiza dodatkowych wypowiedzi wyłoniła także motywy „rozrywkowe”. Uczniowie lubią chodzić do szkoły, ponieważ: „jest tam fajnie”, „są ostre loty”, „pompa”, jest zabawnie, wesoło, są fajne przygody, fajne akcje.

Również w tych, dodatkowych wypowiedziach pojawiły się te, które świadczą o motywach poznawczych (kocham angielski, lubię niemiecki) ale te tylko w najstarszych, trzecich klasach. Wystąpiły także motywy społeczne, towarzyskie (spotykać się z koleżankami, poznawać nowych ludzi, uwielbiam koleżanki).

Jakie są, natomiast, przyczyny nielubienia szkoły? Dlaczego część uczniów jednoznacznie deklaruje swoją do niej niechęć, lub też robi to w sposób zakamuflowany, wybierając odpowiedź „unikową” – „różnie to bywa”

Dane, na podstawie których będzie można ustosunkować się do tego zagadnienia zawiera tabela 24.

Tabela 24

Motywy unikania szkoły przez gimnazjalistów

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
3 nie lubię szkoły bo						
nie lubią mnie kol.	8	4,5	3	1,9	5	2,7
nuda na lekcjach	32	18,1	41	26,9	45	24,6
nie lubię nauczycieli	23	12,9	33	21,7	23	12,6
Wolę dom niż szkołę	40	22,6	44	28,9	35	19,1
inne	15	8,5	13	8,5	15	8,2

Uczniowie unikają szkoły ponieważ nudzą się na lekcjach, wolą być w domu niż w szkole i nie lubią niektórych swoich nauczycieli. Innymi słowy – w szkole czują się źle.

Dodatkowych informacji dlaczego tak jest dostarcza analiza swobodnych wypowiedzi uczniów.

W wypowiedziach tych pojawił się powód dodatkowy, lek przed agresją (ciągłe wyzywanie, koledzy mnie obrażają, koleżanki są chamskie, czasem obawiam się swoich rówieśników).

Poza tym, jako częstą przyczynę, uczniowie wskazują konkretne przedmioty (matematyka, historia, plastyka) i nauczycieli. Uskarżają się także na nadmierne obciążenie nauką, pracami domowymi, częstymi klasówkami i sprawdzianami, zbyt wielką liczbą lekcji danego dnia.

Leniuchy chciałyby dłużej pospać, albo – zamiast być w szkole – grać w piłkę, czy spędzać czas w stajni pomagając stajennym przy koniach, żeby sobie potem móc na nich pojeździć).

Jeden uczeń napisał szczerze (bo anonimowo) „nienawidzę szkoły!!!”

Analiza porównawcza postaw uczniów klas I – III gimnazjów i uczniów klas IV-VI szkół podstawowych wykazała, iż z wiekiem wzrasta liczba dzieci, które nie lubią chodzić do szkoły i niechętnie wracają do niej po wakacjach (tab 6 i tab.22). Nie ma, natomiast, wyraźnych różni zarówno w motywach dla których uczeń lubi chodzić do szkoły, jak i w tych, dla których szkoły unika. Poza jednym, niepokojącym, wyjątkiem –pojawieniem się w klasach gimnazjalnych wyraźnych motywów lękowych, obawą przed agresją ze strony kolegów z klasy.

RELACJE UCZEŃ – KLASA (gimnazja)

Interesujący jest problem relacji, jakie łączą ucznia z klasą szkolną. Czy wobec własnej klasy – zespołu koleżanek i kolegów, z którymi przebywa się na co dzień uczeń ma taką samą postawę, jak wobec szkoły, czy – przeciwnie – analiza wyników wykaże, że więcej dzieci woli klasę niż szkołę.

W celu rozwiązania tego problemu przeanalizowałam odpowiedzi na 4 i 11 pytanie ankiety. Zestawienie wyników zawiera tabela 25.

Tabela 25

Stosunek gimnazjalistów, uczniów klas I-III do swojej klasy

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
4.czy dobrze jest ci w klasie?						
Tak	122	68,9	113	74,3	140	76,5
Nie	7	3,9	15	9,9	10	54,6
Różnie	48	27,2	24	15,8	33	31,1
11. Zmiana klasy	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Tak	31	17,5	26	17,1	27	14,8
Nie	146	82,5	126	82,9	156	85,2

Z danych przedstawionych w tabeli 25 wynika, iż przeważająca większość gimnazjalistów czuje się dobrze w swojej klasie (od 68,9% do 76,5%), a tylko bardzo nieliczni deklarują jednoznacznie że tak nie jest. Liczba uczniów zadowolonych wzrasta wraz z wiekiem i – prawdopodobnie – stopniem zżycia klasy..

Bardzo podobnie rozkładają się wyniki dotyczące tego zagadnienia u uczniów klas IV –VI szkół podstawowych (tab. 9).

Pozytywna postawa wobec klasy przejawia się także w tym, iż ponad 80% uczniów nie chciałoby chodzić do innej klasy.

Dlaczego uczniowie klas gimnazjalnych lubią swoje klasy?

Żeby na to odpowiedzieć należy prześledzić wybory uczniów dotyczące 5-go pytania ankiety. Zestawienie wyników zawiera tabela 26.

Tabela 26

Przyczyny, dla których uczniowie gimnazjum lubią swoją klasę

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
5 w klasie czuję się dobrze bo	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
mam dobrych kol.	113	63,8	101	66,4	123	67,2
najlepszy przyjaciel	65	36,7	54	35,5	86	46,9
jestem lubiany	58	32,7	47	30,9	55	30,0
Inne powody	5	2,8	8	5,2	4	4,2

Podobnie jak w przypadku klas IV –VI szkół podstawowych tak i uczniowie gimnazjów czują się w swoich klasach dobrze przede wszystkim dlatego, że mają w niej wielu dobrych kolegów, najlepszego przyjaciela i są akceptowani przez społeczność klasową.

Swobodnych wypowiedzi, w których uczniowie wymieniali swoje przyczyny lubienia klasy, jest niewiele. Wymieniam je wszystkie.

Klasy I – 5

- lubię pana od matematyki
- klasa jest świetna
- fajni koledzy i koleżanki
- każdy każdego lubi
- mogę się spotkać z kolegami spoza Żyrardowa

Klasy II - 8

- dobrze się w niej czuję
- lubię swoją klasę
- są tam fajne osoby
- nieraz jest wesoło
- mogę pogadać z kolegami
- nie nudzę się na lekcjach
- są tam „jazdy”
- SA „KOTY” W KLASIE

Klasy III – 4

- klasa jest zgrana
- dobra atmosfera
- dobrze się rozumiemy
- jest śmiesznie

Przyczyny, dla których dzieci lubią swoją klasę są, przeważnie, natury społecznej, towarzyskiej – jest fajnie, dobra atmosfera, każdy każdego lubi, itp. Niepokój budzi

wypowiedź ucznia, który lubi swoją klasę ponieważ są w niej „koty”. Może to oznaczać pojawienia się w szkole niepokojącego, przeniesionego z wojska, zjawiska „fali”.

Część uczniów – było ich niewiele – zakresliła, w pytaniu nr 4 – odpowiedź „nie”. Zgodnie z instrukcją powinni oni wyjaśnić motywy takiej odpowiedzi. Zawiera je tabela 27.

Tabela 27

Przyczyny, dla których gimnazjaliści nie lubią swojej klasy

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
6. nie lubię klasy bo						
nie mam przyjaciela	3	1,7	5	3,3	2	1,1
nie lubią mnie	8	4,5	7	4,6	7	3,8
inne powody	8	4,5	11	7,2	13	7,1

Jak wynika z tabeli 27 niewiele dzieci zakresliło wybrane odpowiedzi. Stosunkowo więcej napisało przyczyny nielubienia klasy, własne, nie wymienione w ankiecie. Przytaczam je w całości.

Klasy I – 8

- klasa zwała wszystko na mnie
- różne złe rzeczy słyszę na swój temat
- koledzy wyzywają innych bez powodu
- koledzy nie szanują nauczycieli
- nie lubię kujonów
- ta klasa mnie nudzi
- mało ładnych chłopaków (2)

Klasy II – 11

- niemiła atmosfera
- ciągłe bójki
- koledzy często psocą i przez nich mija lekcja
- koledzy czepiają się dziewczyn
- koledzy, durnie, nie umieją się zachować
- niektórzy wszystko zwalają na mnie
- dokuczają mi
- wolę ludzi starszych, nie lubię obcować z dziećmi
- nie lubię kolegów
- klasa nie jest zgrana
- dziewczyny skarżą

Klasy III – 13

- klasa jest głupia
- klasa nie jest zgrana (2)
- zachowanie klasy

- niektórzy nie potrafią się zachować
- chłopcy głupio żartują
- koledzy czepiają się dziewczyn
- stale ode mnie przepisują
- niektórzy wtrącają się we wszystko
- niektórzy mnie wkurzają
- klasa cyniczna, egoistyczna
- nie grają w Guild Wars
- kiedyś z przyjaciółką zostaliśmy na cmentarzu i wychowawczynie nas nie szukała, to było smutne

Analiza przytoczonych wypowiedzi wykazuje, że główną przyczyną, dla której uczniowie nie lubią swojej klasy jest zachowanie innych (przezywają, skarżą, nie szanują nauczycieli, głupio żartują, niektórzy nie potrafią się zachować). Jeden uczeń napisał że woli ludzi starszych, jedna dziewczynka miała pretensję nie do klasy, a do wychowawczynie i tylko jeden uczeń napisał o agresji fizycznej (bójki).

Nie stwierdziłam wyraźnych różnic pomiędzy rozkładem wyników klas gimnazjalnych i szkół podstawowych.

Można, natomiast stwierdzić, iż gimnazjaliści, większość uczniów, dobrze się czują wśród swoich klasowych kolegów i koleżanek. Z tego należy się cieszyć, ponieważ oznacza to istnienie, w badanych szkołach, przewagi pozytywnych, przyjaznych relacji uczeń – uczeń nad relacjami negatywnymi.

RELACJE WZAJEMNE UCZEŃ – NAUCZYCIEL

W tej części analizy wyników przedstawię relacje łączące uczniów klas gimnazjalnych z nauczycielami. Oprócz, bowiem, funkcji dydaktycznej każdy nauczyciel, nie tylko wychowawca, powinien pełnić funkcję właśnie wychowawczą.

Dzieci są bardzo wnikliwymi obserwatorami otaczającej je rzeczywistości. Dobrze wiedzą, który nauczyciel naprawdę lubi swoją pracę, a który tylko udaje przyjaciela młodzieży.

W odpowiedzi na pytanie 16 uczniowie wybierali najbardziej rzucające się w oczy cechy nauczycieli, a poza tym mogli sami te cechy formułować. Wyniki zawiera tabela 28.

Tabela 28

Wiodące cechy nauczycieli klas gimnazjalnych

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
16 nauczyciele są:						
cierpliwi	97	54,8	75	49,3	102	55,7
uśmiech	76	42,9	52	34,2	53	28,9
żli, krzyczą	69	38,9	55	36,1	52	28,4
smutni	16	9,0	11	7,2	20	10,9
przyjaciel.	49	27,7	38	25,0	52	28,4
poważni	78	44,1	66	43,4	99	54,1
inni	14	7,9	36	23,6	17	9,2

Wyniki zestawione w tabeli 28 wskazują na to, iż na pierwszym miejscu, jako cecha podstawowa nauczycieli, znajduje się cierpliwość, a na drugim – powaga.

W porównaniu z uczniami szkół podstawowych, gimnazjaliści częściej określają nauczycieli, jako tych, którzy są źli i krzyczą.

Swobodne wypowiedzi uczniów, którzy mogli wpisywać do ankiety dowolne cechy nauczycieli, przytaczam – uważam że to ważna informacja – w całości, dzieląc je na pozytywne, negatywne i neutralne.

Klasy I

Cechy pozytywne

- mili (2)
- wyrozumiali
- życzliwi

Cechy negatywne

- niecierpliwi (3)
- niesprawiedliwi
- poddenerwowani
- wkurzają ludzi
- biją dziennikiem
- niektórzy zamiast uczyć kazać czytać tematy

Cechy neutralne

- wymagający

Klasy II

Cechy pozytywne

- sympatyczni, dobroczynni
- wyrozumiali
- pomocni
- patrzą na nas nie tylko jak na ucznia ale i jak na przyjaciela

Cechy negatywne

- przewrażliwieni
- srodzy
- udają mądrzejszych niż są
- zidiociali
- śmieją się z nas
- niezdecydowani
- wredni
- niemili
- niecierpliwi(2)
- nieprzyjemni
- złośliwi (8)
- rygorystyczni
- robią sobie „jazdy”
- niezadowoleni z nas
- obojętni
- zamuleni (3)
- nudni (2)
- nieprzyjacielscy (2)

Cechy neutralne

- zależy od nauczyciela
- różni, dobrzy i źli

Klasy III

Cechy pozytywne

- mili, żartobliwi
- wyrozumiali
- serdeczni
- sprawiedliwi

Cechy negatywne

- niecierpliwi
- przewrażliwieni
- tyrani
- wulgarni, chamscy (3)
- niesprawiedliwi

Cechy neutralne

- zbyt poważni
- wymagający
- zależy od nastroju

Cechy negatywne (cd.)

- nerwowi
- przekupni i kłamliwi
- nie dają uczniom dojść do słowa

Z przytoczonych wypowiedzi wynika fakt przewagi, wymienianych przez uczniów, cech negatywnych nad cechami pozytywnymi i neutralnymi. Gimnazjaliści znacznie częściej krytykują nauczycieli niż ich chwałą. Ich zdaniem nauczyciele są niecierpliwi, niesprawiedliwi, nieprzyjemni, wyśmiewają się z uczniów. Aż trzy osoby napisały, że nauczyciele są wulgarni i chamscy (!). Natomiast oryginalna i optymistyczna jest wypowiedź ucznia, który napisał, iż nauczyciele traktują ucznia także jako przyjaciela.

Sprawiedliwość nauczyciela – wyrażająca się, przede wszystkim, w ocenianiu postępów szkolnych, jest cechą bardzo ważną. Dlatego poświęcono jej odrębne (14) pytanie. Podobnie potraktowano możliwość poprawienia oceny u nauczyciel (15).

Dane zawierające odpowiedzi na oba pytania przedstawione są w tabeli 29

Tabela 29

Ocena sprawiedliwości nauczycieli i możliwości poprawiania u nich stopni

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
14 czy oceny sprawiedliwe	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Tak	43	24,3	25	16,4	24	13,1
Nie	8	4,5	17	11,2	16	8,7
Nie zawsze	85	48,0	76	50,0	108	59,0
Nie wszyscy	41	23,2	34	22,4	35	19,2
15 można poprawić	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Tak	80	45,2	62	40,8	68	37,1
Nie	3	1,7	1	0,6	0	0
Nie zawsze	59	33,3	53	34,9	76	41,6
Nie u każdego	35	19,8	36	23,7	39	21,3

Wyniki przedstawione w tabeli 29 wskazują na fakt, iż z wiekiem maleje liczba uczniów, którzy uważają, że nauczyciele stawiają sprawiedliwe oceny, natomiast wzrasta liczba tych, którzy sądzą, że obiektywne, sprawiedliwe ocenianie zdarza się, ale nie zawsze.

W przypadku pytania o możliwość poprawy oceny (15) zarysowuje się podobna tendencja – z wiekiem maleje liczba tych, którzy są zdania, że można zawsze poprawić swoją ocenę, a wzrasta tych, którzy myślą, że nie zawsze tak jest.

Porównanie z wynikami szkół podstawowych wykazało, iż dzieci z klas IV-VI wyżej oceniają sprawiedliwość nauczycieli, w zestawieniu z ich kolegami z gimnazjów. Podobnie, zdaniem uczniów szkół podstawowych, większa jest możliwość poprawienia oceny. Jedynie wskaźniki procentowe w klasach V SP i II gimnazjów są prawie identyczne (40,7% - 40,8%)

Nuda na lekcjach może świadczyć o nieumiejętności przekazywania uczniom wiedzy. Oczywiście nie tylko o tym. Nawet najbardziej interesująca lekcja może nużyć, jeśli jest ósmą tego dnia. Niemniej można założyć, iż istnieje wyraźny związek pomiędzy sposobem prowadzenia lekcji, a nudzeniem się na niej uczniów.

Jak często nudzą się uczniowie klas gimnazjalnych? O tym możemy wnioskować rozpatrując wyniki na 17 –te pytanie ankiety. Zawiera je tabela 30.

Tabela 30
Nuda na lekcjach w klasach gimnazjalnych

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
18.jak często nuda na lekcjach						
b. często	33	18,6	34	22,4	38	20,8
często	55	31,1	60	39,5	77	42,1
rzadko	74	41,8	50	32,9	46	25,1
nigdy	15	8,5	8	5,2	22	12,0

Z tabeli 30 wynika, iż najrzadziej nudzą się na lekcjach uczniowie pierwszych klas gimnazjów. Łącznie rzadko i nigdy nudzi się 50,3%, podczas gdy w klasach wyższych wskaźniki nudy mają wyraźną przewagę nad wskaźnikami zainteresowania.

Tu wyniki są znacznie gorsze niż w analogicznym porównaniu rezultatów otrzymanych w klasach IV – VI szkół podstawowych, gdzie wskaźniki zainteresowania zdecydowanie przewyższają wskaźniki nudy.

Sprawdźmy teraz do kogo zwracają się uczniowie, którzy mają kłopoty z nauką. Dane na ten temat zawierają odpowiedzi na pytanie 17, a ich rozkład znajduje się w tabeli 31.

Tabela 31
Pomoc przy kłopotach z nauką

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
17 do kogo o pomoc w nauce						
nauczyciel	88	49,7	69	45,4	80	43,7
dob. uczeń	68	38,4	81	53,3	76	41,5
rodzina	133	75,1	105	69,1	101	55,2
inni	25	14,1	23	15,1	23	12,6

Wyniki przedstawione w tabeli 31 świadczą o tym, iż uczniowie klas I – III gimnazjów najczęściej zwracają się o pomoc do kogoś z rodziny. Na drugim miejscu, w klasach I i III znajdują się nauczyciele, a w klasach II – dobrzy uczniowie.

Inne, wymieniane przez młodzież, osoby to przede wszystkim koledzy i przyjaciele, następnie korepetytorzy, mój chłopak, moja dziewczyna, sąsiad, sąsiadka. Jeden uczeń wskazał pogotowie naukowe, które działa w jednej ze szkół.

Procentowy rozkład wyników jest podobny jak – dotyczący tego samego zagadnienia -

w szkołach podstawowych. Zasadnicza różnica polega na znacznie częstszym, w gimnazjach, wskazywaniu korepetytora.

W końcowej części analizy, dotyczącej relacji uczeń-nauczyciel, przedstawię w dwóch, kolejnych, tabelach (32,33) wykazy najmniej i najbardziej lubianych przedmiotów szkolnych. W obu tabelach uwzględniono podział na gimnazja nr 1 i 2 a, w odrębnych rubrykach, zestawiono wyniki dziewcząt i chłopców.

Tabela 32

Dwa, najbardziej lubiane, przedmioty szkolne - gimnazja

Nr gimnazjum	klasy					
	I		II		III	
	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.
1	informatyka	WF	WF	WF	j. polski	WF
	WF	informatyka	matematyka	informatyka	matematyka	informatyka
2	WF	informatyka	WF	WF	informatyka	WF
	j. polski	WF	j. polski	historia	j. polski	informatyka

Najbardziej lubianym przedmiotem, podobnie jak w szkołach podstawowych, jest wychowanie fizyczne, które- aż osiem razy na dwanaście zestawień – pojawiło się na pierwszym miejscu i dwa razy na miejscu drugim.

Dużym powodzeniem cieszy się także informatyka, która sześć razy zajęła „medalowe” pierwsze lub drugie miejsce. Trzecim, pod względem częstości wymieniania, jest język polski.

Nie wystąpiły, natomiast różnice uwarunkowane płcią osób badanych, kiedy dziewczętom przypisuje się zamiłowanie do nauk humanistycznych, a chłopcom do ścisłych.

W tabeli 33 zestawione są dwa, najmniej lubiane przedmioty szkolne.

Tabela 33

Dwa, najmniej lubiane, przedmioty szkolne - gimnazja

Nr gimnazjum	klasy					
	I		II		III	
	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.	Dz.	Chł.
1	fizyka	fizyka	geografia	j. polski	fizyka	fizyka
	matematyka	matematyka	matematyka	chemia	chemia	chemia
2	chemia	chemia	plastyka	chemia	chemia	chemia
	matematyka	matematyka	chemia	j.angielski	fizyka	fizyka

Zdecydowana niechęć uczniów do przedmiotów ścisłych jest widoczna od razu, gdy spojrzysz się na tabelę 33. W gimnazjum numer 1 niechlubne, pierwsze miejsce zajmuje fizyka (cztery razy), a w gimnazjum nr 2 – chemia (pięć razy).

Dość dziwne, w tym układzie, wydaje się pojawienie plastyki – na pierwszym miejscu. Być może w dniu, w którym przeprowadzono ankietę pani ucząca tego przedmiotu miała jakąś scysję z drugoklasistkami, a może sam przedmiot, lub osoba ucząca są przyczyną tego stanu rzeczy. Nie sposób tego, w chwili obecnej, rozstrzygnąć.

O tym jak wyglądają kontakty rodziców ze szkołą, co może mieć pośredni wpływ na relacje nauczyciel – uczeń (można przypuszczać, że nauczyciele mają lepszy kontakt z uczniami, których rodzice interesują się nauką dziecka, biorą czynny udział w życiu szkoły) świadczy rozkład odpowiedzi na 22 pytanie ankiety. Przedstawia go tabela 34.

Tabela 34
Kontakt rodzin gimnazjalistów ze szkołą

Nr i treść pytania	klasy					
	I - 177		II - 152		III - 183	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
22 kto na wywiadówki						
matka	128	72,3	109	71,7	116	63,4
ojciec	8	4,5	12	7,9	18	9,8
oboje	24	13,5	17	11,2	27	14,7
rodzeństwo	1	0,6	2	1,3	1	0,6
ktoś inny	5	2,8	4	2,7	9	4,9
rzadko kto	10	5,7	6	3,9	9	4,9
nikt	1	0,6	2	1,3	3	1,7

Rozkład odpowiedzi przedstawionych w tabeli 34 świadczy o tym, iż – podobnie jak w przypadku uczniów szkół podstawowych, tak w przypadku gimnazjalistów matka jest tą osobą, która – przede wszystkim – chodzi na wywiadówki do szkoły. Czasem wyręcza ją w tym ojciec. Z innych osób uczniowie wymieniali ciotki, wujków, babcie. Ponadto z tabeli 34 wynika, iż jedno z rodziców, większości ankietowanych uczniów, ma kontakt ze szkołą, drugim – po domu rodzinnym – ważnym środowiskiem dziecka.

W ostatnim pytaniu ankiety (24) uczniowie wypowiadali się na temat tego, co by zrobili gdyby byli dyrektorem szkoły.

Analiza treści wykazała, iż oprócz bardzo różnorodnych, czasem zupełnie nierealnych wypowiedzi uczniów, kilka osób odniosło się bezpośrednio do ankiety. Wszystkie wypowiedzi były krytyczne. Nie podobały się pytania dotyczące rodziny ucznia, tego kto pracuje – widocznie dla tych dzieci były to tematy kłopotliwe – a jedna z dziewczynek najbardziej zbulwersowała pytanie stosunek do własnej rodziny. Jak można w ogóle o to pytać? napisała uczennica, przecież każde dziecko kocha swoją rodzinę. Nie przyszło jej do głowy, że może być inaczej i że wśród jej kolegów i koleżanek były takie, które wybrały odpowiedź – „różnie to bywa”, i kilka takich, którzy zakreślili – „nie”. Nie zaliczyłam tych „ankietowych” krytyk do kategorii „inne”, ponieważ uznałam, że – choć było ich zaledwie cztery – należy o nich wspomnieć oddzielnie.

Pozostałe wypowiedzi podzieliłam na kategorie takie same, jak przy analizie wyników klas IV-VI szkół podstawowych. To, akurat, pytanie podobało się uczniom i chętnie korzystali z możliwości bezkarnego wypowiedziania się na nurtujące ich problemy. Przejawiło się to w konstrukcji odpowiedzi, w tym, że były one często rozbudowane, wielowątkowe i dojrzsze niż (nic w tym dziwnego) niż wypowiedzi uczniów szkół podstawowych.

Liczbowe zestawienie skategoryzowanych odpowiedzi na pytanie 24 zawiera tabela 35.

Tabela 35

Liczbowy rozkład skategoryzowanych odpowiedzi na pytanie 24 – co byś zmienił gdybyś był dyrektorem szkoły – gimnazjum

Symbol kategorii	Nazwa Kategorii	klasy		
		I – 177 liczba	II – 152 liczba	III – 183 liczba
A	Agresja	6	5	6
B	Bezpieczeństwo	16	14	17
D	Dyskoteki, zabawy	11	6	19
E	Estetyka, remonty	31	25	20
F	Fantazje	22	20	29
L	Organizacja nauczania	20	16	21
M	Marzenia	18	14	19
N	Nauczyciele	20	34	31
U	Uczniowie	6	5	4
Z	Zadowolenie, jest OK	28	31	34
I	Inne wypowiedzi	5	8	5

Z danych, przedstawiony w tabeli 35 widać, iż rozkład odpowiedzi, przypisanych do określonych kategorii, jest, we wszystkich badanych grupach wiekowych, podobny. Ważnymi dla uczniów tematami, które poruszają w swoich wypowiedziach są: nauczyciele, organizacja nauczania, wygląd szkoły, bezpieczeństwo i sprawy, które zaliczyłam do kategorii marzeń (teoretycznie osiągalne, a praktycznie – wysokie koszty – niemożliwe do zrealizowania). Sporo wypowiedzi świadczy o tym, iż uczniowie są zadowoleni ze swojej szkoły (Z), niewiele dotyczy samych uczniów i równie niewiele wskazuje na ich – w stosunku do szkoły – agresję (A).

Myślę, iż warto się przyjrzeć wybranym, najbardziej interesującym, wypowiedziom.

Wybrane wypowiedzi uczniów klas I – gimnazjów

- Żeby na weekend nie zadawano prac domowych, skasowałbym muzykę i plastykę
- Wprowadziłbym okamierowanie całego terenu szkoły
- Zatrudniłbym lepszych nauczycieli, zmienił wygląd szkoły
- Zmieniłbym sposób prowadzenia lekcji, rozrabiaki posadziłbym blisko mnie. Poza tym na każdej lekcji powinno być miło, a nie tak jak teraz czyli tylko krzyki
- Niektóre lekcje – np. przyroda – byłyby na dworze
- Oddzielna klasa złych uczniów, lepsze warunki w pracowni plastycznej
- Jak nie ma ostatniej lekcji zwalniać uczniów do domu
- Darmowe obiady dla dzieci z biednych rodzin
- Mniej ścisłych przedmiotów jednego dnia
- Zmieniłabym tryb rozwiązywania problemów z uczniami, którzy się biją. Przy rozwiązywaniu tego typu problemów nie karałabym całej klasy
- Zmienić system oceniania, nie pod względem wiedzy ale umiejętności. Nie każdy tak samo zdolny ale tego i tak się nie da zmienić
- Program nauczania
- Nic ponieważ problemy z którymi się borykam są w każdej szkole i nie tylko ja znajduję się w tej sytuacji
- Wprowadziłbym jeszcze inne przedmioty
- Kamery, ochrona, policja, straż miejska i mniej lekcji

- Uważniej traktowałbym skargi uczniów, nie ignorowałbym ich. Zmieniłabym też panią szatniarkę na bardziej miłą, taką, która z chęcią podaje nam nasze ubrania.
- Więcej dyskotek bo wtedy spędzamy czas na zabawie a nie na szwendaniu się po ulicach
- Gdybym była dyrektorem szkoły nic bym nie zmieniła, ponieważ jako osoba jestem mało pomysłowa, może podjęłabym decyzję o odnowieniu budynku szkoły.

Wybrane wypowiedzi uczniów klas II – gimnazjów

- Żeby nauczyciele zwracali większą uwagę na problemy uczniów i ich bezpieczeństwo. Często nauczyciele traktują nas z góry, nie chcą pomóc lub udają, że nie widzą danej rzeczy
- Żeby szkoła była bardziej zintegrowana, więcej zajęć wyrównawczych, więcej imprez.
- Nastawienie nauczycieli do uczniów, atmosfera. Uważam że szkoła powinna być przyjazna dzieciom, a u nas brakuje miejsca gdzie uczniowie mogą zostać po lekcjach, spotkać się z kimś.
- Podział na grupy na lekcjach angielskiego
- Więcej anglistów
- Dzieci żeby mniej ubliżały sobie i bardziej słuchały nauczycieli
- Klasówki i testy powinien sprawdzać inny nauczyciel niż ten, który je zrobił
- Wyrzuciłbym niektórych nauczycieli, zmotywowałbym uczniów do pracy na lekcji swoistymi metodami, być może to nauczyciele powodują, że mamy złe oceny
- Żeby nauczyciele nie faworyzowali uczniów i bardziej kontrolowali niektórych
- Zorganizowałbym radiowęzeł
- Szafka na książki, lżejsze podręczniki, duże przebieralnie
- Mniej lekcji, mundurki, przebieralnie dla chłopców i dziewcząt, nie nosić książek i plecaków tylko same zeszyty
- Zakazałabym zbyt mocnego makijażu, tylko delikatny
- Utemperowałabym starsze dziewczuchy, które się źle zachowują, zlikwidowałabym wychodzenie poza teren szkoły, żeby na poprawienie ocen były co najmniej 3 tygodnie a nie 2
- Żeby nauczyciele nie podchodzili do nas złośliwie, żeby zawsze można ich było o coś spytać i porozmawiać na interesujące nas tematy
- Zamiast dzwonka muzyka

Wybrane wypowiedzi uczniów klas III – gimnazjów

- Więcej kótek zainteresowań
- Radiowęzeł, świetlica otwarta podczas dużej przerwy
- Szkoła to ludzie, uczniowie, ich się nie da zmienić
- Nowych, młodszych nauczycieli z pasją i dobrym podejściem do uczniów
- Zmniejszyłbym ilość lekcji do minimum, jedna na dzień
- Wyrzuciłbym lizusów, wymienił okna, wybudował większą halę
- Styl nauczania na ciekawszy
- Luzy na lekcjach, mniej prac domowych, wycieczki, częste wychodzenie na dwór, dawać uczniom możliwość mówienia tego co chcą
- Szafka dla każdego ucznia, mniej uczniów w klasach, etyka zamiast religii
- Lepsze wyposażenie pracowni fizycznej i chemicznej
- Więcej dodatkowych zajęć pozalekcyjnych

PODSUMOWANIE

Podsumowując analizę wyników ankiety przeprowadzonej we wszystkich, publicznych szkołach Żyrardowa – podstawowych i gimnazjach, można na jej podstawie, powiedzieć, iż we wszystkich badanych grupach wiekowych większość uczniów nie potrafi zdecydowanie określić swojej postawy wobec szkoły. Świadczy o tym fakt, iż najczęściej wybieraną odpowiedzią na pytanie „czy lubisz chodzić do szkoły” jest odpowiedź „różnie to bywa” (tab 6,22). Nie potwierdza tego spostrzeżenia analiza danych – odpowiedzi na pytanie 19 – „czy po wakacjach lubisz wracać do szkoły”, na które zdecydowana większość uczniów odpowiedziała „nie”.

Sprzeczność ta jest tylko pozorna. W przypadku odpowiedzi na pytanie 1 zafunkcjonował mechanizm wyboru odpowiedzi „ucieczkowej”, bezpiecznej. Pomimo tego, że ankieta była anonimowa uczniowie woleli, jeśli mieli taką możliwość, wybrać taką odpowiedź, którą nie narażą się nauczycielom. Odpowiedź „różnie to bywa” może, przecież, także znaczyć „różnie, ale przeważnie NIE”. Dodatkowy wpływ na taki wybór mógł mieć fakt, iż od pytania 1 uczniowie rozpoczynali wypełnianie ankiety i mogli jeszcze nie bardzo dowierzać w jej anonimowość.

W przypadku pytania 19 – jednego z ostatnich – tego problemu już nie było, a ponadto uczniowie musieli zdecydować się na wybór jednoznacznej odpowiedzi TAK lub NIE, nie mając możliwości uniku. Stąd, zapewne, różnica w porównywanych wynikach.

Analiza motywów powodujących pozytywne nastawienie uczniów wobec szkoły wykazała, iż zdecydowanie na pierwszym miejscu znajdują się motywy „towarzyskie”, społeczne. Uczniowie lubią chodzić do szkoły, ponieważ mają tam dobrych kolegów, miło spędzają czas w ich towarzystwie, lubią swoich nauczycieli. Na drugim miejscu znalazły się motywy poznawcze („gdybym nie chodziła do szkoły, to bym nie była wykształcona”) (tab.7,23).

Czynnikami, które w największym stopniu warunkują negatywną postawę uczniów wobec szkoły jest – szeroko rozumiana – organizacja procesu dydaktycznego. Dzieci wymieniają nudę na lekcjach, przeciążenie nauką, dużą liczbę klasówek i sprawdzianów oraz funkcjonowanie niektórych nauczycieli. (tab.8,24)

Inaczej kształtują się postawy uczniów wobec klasy szkolnej – ich grupy odniesienia w szkole. Analiza odpowiedzi na pytania 4 i 11 ankiety wykazała, iż większość uczniów, we wszystkich, badanych grupach wiekowych, ma pozytywny stosunek do swojej klasy, czuje się w niej dobrze i nie chciałaby jej zmienić na żadną inną. (tab.9,25).

Z przeprowadzonej analizy możemy także, dodatkowo wnioskować o wzajemnych relacjach pomiędzy uczniami danej klasy. Wskazują na to odpowiedzi uczniów dotyczących motywów, z powodu których czują się dobrze w swojej klasie. Podobnie, jak w przypadku szkoły tak i tu na pierwszym miejscu znajdują się motywy społeczne (klasa jest zgrana, każdy każdego lubi, mam w niej fajnych kolegów, najlepszego przyjaciela) (tab. 10,26). Dodatkowym powodem lubienia klasy mogą być także nauczyciele, którzy mądrze integrują społeczność klasową. O tym iż tak bywa świadczą dodatkowe wypowiedzi uczniów, wymieniające inne, niż podano w ankiecie, powody lubienia swojej klasy.

Ten fragment podsumowania można skomentować jednym zdaniem, stanowiącym trawestację znanego przysłowia „ bliższa ciału koszula niż sukmana”:

BLIŻSZA UCZNIOWI KLASA NIŻ SZKOŁA

Są jednak, jak wykazała analiza, osoby, które swojej klasy nie lubią. Dlaczego tak się dzieje. Główną przyczyną tego stanu rzeczy były, podane przez uczniów, inne, nie

wymienione w pytaniu, powody, a ściślej – przejawy agresji, bicie, wyzywanie, wyśmiewanie. Jest oczywiste, że człowiek nie lubi chodzić tam, gdzie nie czuje się bezpieczny, bowiem potrzeba bezpieczeństwa jest jedną z najważniejszych potrzeb człowieka.

Analiza jakości wzajemnych relacji uczeń nauczyciel, nauczyciel – uczeń, przy czym o tych drugich wnioskowało się, pośrednio, na podstawie pierwszych, wykazała, iż nie jest źle. Nie znaczy to, oczywiście, że uczniowie wyrażają się o nauczycielach wyłącznie pozytywnie, ale znaczna ich część postrzega pedagogów, jako ludzi cierpliwych, czasem uśmiechniętych, częściej poważnych, rzadko smutnych (tab.12,28). W klasach gimnazjalnych, w porównaniu ze szkołami podstawowymi, wzrosła liczba uczniów, którzy określają nauczycieli, jako złych i krzyczących na dzieci. Jako dodatkowe, wymieniają uczniowie określone pozytywne i – częściej – negatywne cechy nauczycieli. Te drugie mogły, choć nie musiały, być wynikiem chwilowego nastroju ucznia. Ot, była klasówka, nie powiodła się i winien jest niesprawiedliwy, wymagający, rygorystyczny nauczyciel – gnębiciel i tyran. Można by się przejmować, gdyby tych wypowiedzi było dużo, a tak- na szczęście – nie jest.

Warto dodać, iż uczniowie dostrzegają także ciemne strony bycia nauczycielem. Wskazują na to niektóre wypowiedzi, sformułowane w 24 pytaniu ankiety, w którym uczniowie mogli napisać jakie zmiany wprowadziliby będąc na miejscu dyrektora. Znalazły się wśród nich wypowiedzi krytykujące zachowanie uczniów wobec nauczycieli, stwierdzenia, że nauczyciele powinni być bardziej srodzy, karać niegrzecznych uczniów, wyrzucać ich ze szkoły, a nawet – jak postuluje jeden z uczniów SP – bić.

Myszę, że jest tak, iż uczniom spokojnym, tym którzy w szkole chcą się nie tylko bawić i wygłupiać, ale – przede wszystkim – uczyć, przeszkadza zachowanie klasowych „rozrabiaków” i sami widzą, że przy obecnym ograniczeniu wszelkich, możliwych restrykcji, nauczyciele bardzo często są bezradni.

Jak wspominałam wcześniej – relacje uczeń- nauczyciel świadczą też o relacjach nauczyciel – uczeń. Jeżeli dziecko postrzega nauczyciela jako, użyję skrótu myślowego, „jednostkę pozytywną” to ta jednostka swoim zachowaniem, pracą, stosunkiem do dzieci, zasłużyła na taką ocenę. I przeciwnie – krytykowany nauczyciel, taki który często krzyczy, jest – cytuję – wulgarny, chamski, bije dziennikiem i wyraźnie wyróżnia niektóre dzieci – z całą pewnością nie ma z uczniami dobrych kontaktów.

Umiejętność przekazywania uczniom wiedzy jest oceniana różnie, w zależności od poziomu rozwojowego badanych. Wyżej – pod tym względem – oceniają pracę nauczycieli uczniowie szkół podstawowych, którzy na lekcjach nudzą się rzadziej niż gimnazjaliści (tab. 14,30).

Jeśli chodzi o kłopoty w nauce, problem do kogo uczeń zwraca się o pomoc to, z rozkładu odpowiedzi zarówno w szkołach podstawowych, jak i w gimnazjach wynika, iż przede wszystkim do kogoś z rodziny (tab.15,31). W gimnazjach, jako inne osoby wymieniani są także korepetytorzy.

Rodzina, jak wykazały wyniki jest oparciem dla znaczącej większości uczniów. Analiza wyników odpowiedzi na pytanie 22 – kto chodzi na wywiadówki – wykazała, iż kontakt rodzin uczniów ze szkołą jest więcej niż dobry, a rodzice interesują się funkcjonowaniem swojego dziecka w szkole. Bardzo nieliczne były odpowiedzi, że rzadko kto, lub nikt nie chodzi na wywiadówki, natomiast zdecydowanie najczęściej chodzą na nie matki.

Jaka szkoła marzy się ankietowanym uczniom?

O tym można wnioskować analizując swobodne i szczerze wypowiedzi dzieci w pytaniu 24.

Szkoła powinna być duża, przestronna, czysta, kolorowa. Otwarte, także podczas lekcji, toalety powinny być czyste, pachnące, zaopatrzone w papier, mydło i ręczniki.

Duża hala sportowa, kryty basen z prysznicami i przebieralniami, boisko ze sztuczną murawą – to kolejne marzenia dzieci.

Inaczej, zdaniem uczniów, powinna przebiegać organizacja procesu dydaktycznego. Mniej lekcji jednego dnia, mniej prac domowych, sprawiedliwe oceny i możliwość ich poprawy, dobre i nowoczesne wyposażenie pracowni komputerowej, fizycznej, chemicznej i plastycznej.

Zamontowanie w szkole szafek na książki, żeby uczeń nosił ze sobą tylko zeszyty. Darmowe lody w sklepiku i darmowe obiady dla dzieci z biednych rodzin.

Marzy się też dzieciom szkoła bezpieczna, bez agresji zarówno fizycznej, jak i słownej. Szkoła, w której nikt nikogo nie bije, nikt nikomu nie dokucza, uczniowie słuchają nauczycieli, nauczyciele nie podnoszą głosów na uczniów, a panie woźne traktują dzieci jak ludzi, a nie jak uprzykrzonych smarkaczy, na których można wyładowywać własne, negatywne, emocje.

Czyta się to trochę jak bajkę, ale jeśli dokładnie przeanalizować uczniowskie postulaty i marzenia, to może się okazać, iż niektóre z nich są naprawdę realne. Chociażby takie, żeby było czysto, nikt na nikogo nie podnosił głosu. A dzieci czuły się bezpieczne.

Trzeba tylko, żeby WSZYSCY tego chcieli, WSZYSCY nad tym pracowali.

Krystyna Królikowska-Waś